
Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2023

Maaji 2024

Assiliisoq: Kathrine Kruse

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2023

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Ukioq saqqummiunneqarfia: 2024

Suliarinnittoq:
Birgit Niclasen

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik
Niels Hammekenip Aqqutaa 41
3900 Nuuk
Nittartagaq: <https://allorfik.gl/>

Nalunaarusiamut najoqqutassaq: Niclasen, B. Allorfik, Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2023. Nuuk: Allorfik,
Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik, 2024:1-48.

Nalunaarusiaq ugguuna aaneqarsinnaavoq: allorfik.gl

EQIKKAGAQ	4
Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq	4
2023-imi innersuussinerit pillugit paasisutissat	5
2023-imi katsorsartittut pillugit paasisutissat	5
Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI)	5
Ukioq manna sammisaq:	6
2024-imi iliuuserisassatut pilersaarutit	6
1. ALLORFIK INNUTTAASUNILLU AANNGAJAARNIUTINIK ANINGAASANOORNERMILLU	
AJORNARTORSIUTILINNIK KATSORSARTINNISSAMIK NEQEROORUT	7
Allorfik, pinngitsuuisinnaajunnaarnermik paasisimasaqarfik	8
Katsorsartinnissamik neqeroorut	9
2. ALLORFIMMI PINNGITSUUISINNAAJUNNAARNERMIK PAASISIMASAQARFIMMI 2023-IMI SULIAT	11
Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq	11
Ilinniartitsineq	12
2023-mi aamma 2024-mi neqeroorutit	13
Nakorsaait atorlugit imigassamik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaneq	13
Aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqartunik katsorsaanermi kommuninik, ilisimatusarfinnik soqutigisaqaqatigiinnillu suleqateqarnissamat isumaqatigiissutit	14
3. 2023-IMI NALILIIVIGINEQAREERNERMI INNERSUUNNEQARTUT PILLUGIT PAASISSUTISSAT	15
Katsorsartinnissamat innersuunneqarnerminni ukiumikkut agguataarsimanagerat	15
Suiaassutsikkut agguataarsimanagerat	16
Kommuninut agguataarineq	17
Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiutit	18
Innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarneq	19
Innersuunneqarnermi aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq	23
Aanngajaarniutitik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq	25
Tarnikkut peqqissuseq nalerisimaarnerlu	26
Nalerisimaarnerlu	26
Nalerisimaarnerup suaassutsimut agguataarneqarnera	27
4. 2023-IMI KATSORSAANERMUT TUNNGATILLUGU PAASISSUTISSAT	28
2017-imiit 2023-imit katsorsaanerit	28
Katsorsaanermi killiffik	30
Katsorsaanermi killiffiup suaassutsinut agguataarneqarnera	31
5. NUNA TAMAKKERLUGU AANNGAJAARNIUTIT PILLUGIT PAASISSUTISSIIVIK (KN-ASI) 2023	33
Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivilissusaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq	33
Atuarsimaneq, inuussutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu	35
<i>*Piffissaq tamakkerlugu/piffissap ilaannaa/ilaannikkuinnaq</i>	35
Peqqissutsimut tunngasut	36
Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit	36
Meeraanermi angerlarsimaffimmi pissutsit	37
6. ALLORFIUP NALILIIVIGINEQARNERA	41
7. 2024-MI ALLORFIMMI ILIUUSISSATUT PILERSAARUTIT	48

Eqikkagaq

Allorfik aqqissuusaanikkut Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup ataani immikkoortortaavoq. Allorfiup nuna tamakkerlugu akeqanngitsumik aanngajaarniutitik pinngitsuuisinnaajunnaarnermut aningaasanoorajuttuunermullu katsorsartinneq isumagaa. Allorfiup pilersinneqarneranut tunuliaqutaasoq tassaavoq ”*Siunissami atornerluisunik katsorsaanssamut nuna tamakkerlugu pilersaarutissatut siunnersuut*”¹, nuna tamakkerlugu innuttaasut aanngajaarniutitik aningasanoornermillu ajornartorsiuteqartut akeqanngitsumik katsorsartissinnaanissaannut nassuiaat. Allorfik 2016-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanni pilersinneqarmat, akisussaaffik Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuunneqarpoq. Allorfiup aqqissuusaanikkut qitiusumik qullersaqarfeqarfigaa Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik, tassannga 2016-imiit 2018-imut kommunini tamani innuttaasunut 18-ileereersimasunut katsorsaaviit pilersinneqarput. 2019-imi aanngajaarniutitut tunngatillugu katsorsaaneq immikkut inatsiseqalerpoq ”*pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq*”²

Ataatsimut isigalugu katsorsaasarneq, najukkami Allorfimmit - namminersorlunilu neqeroortumit - Qaanaami, Ittoqqortoormiini Kangaatsiamilu ukiumut ataasiarlutik katsorsaasartumit, illoqarfinni allani tamani ukiumut marloriarluni katsorsaasartumit, Nuummilu inissaqartitsilluni katsorsartinnissamik neqeroorsinnaasumit, ingerlanneqartarpoq.

Innuttaasut 62%-ii illoqarfimmi Allorfilimmi najugaqartut, najukkamut sapinngisamik qaninnerpaami katsorsartittarnissaat Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu inatsit naapertorlugu ingerlanneqartarpoq. Allorfinni katsorsaariaatsit tassaapput oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginera qitiutillugit, katsorsaariaaseq. Katsorsaaneq maanna angerlarsimaffimmiit sap. ak. ataasiarluni tallimariarluniluunniit 20-it missaarluni takkuttarnikkut ingerlanneqarajuppoq. Katsorsaariaatsit allat ass. ataatsimoortunik, aappariinnik ilaqutariinnillu katsorsaaneq aamma ingerlanneqarput. Innuttaasut 38 %-ii illoqarfiit Allorfillit avataanni najugaqartut, namminersorluni ingerlataq Katsorsaavik Nuuk suleqatigalugu katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput. Nuummi Katsorsaavimmi katsorsaariaaseq Minnesota/CENAPS tunngavigalugu, sap. ak. arfinillit arfineq pingasullu akornanni, ullormut nal. ak. tallimani katsorsaasoqartarpoq.

Katsorsartereernermi sap. ak. 26-imi ikorfartorneqarnissaq/ikorfartoqatigiinnissaq, katsorsartinnissamut neqeroorutini tamani atuuttoq, neqeroorutaasarpog. Allorfinni najukkanilu katsorsaaneermit qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Najugaq qimannagu katsorsartittut qanigisaat marluk qanigisaasutut katsorsarneqarsinnaapput. Allorfinni katsorsartittumik qanigisaqanngikkaluartunut qanigisaasunik katsorsaaneq aamma neqeroorutaavoq.

Innersuussinernik katsorsaaneerillu nakkutillineq

Neqeroorut pitsaannerusoq innersuussutit, katsorsartinneq innuttaasullu ataasiakkaat tunuliaqutaat pillugit paasissutissanik pitsaannerusunik piumasaaqatitaqarpoq. Nuna tamakkerlugu nakkutillinerup pitsaanerulersinnissaa, Paasisimasaqarfiup suliaasa pingaarnerit ilagisimavaat. Tamanna pingaarnertut paasissutissiiviit pingasut ataatsimut nuna tamakkerlugu aanngajaarniutitik ajornartorsiutilinnik katsorsartinneq pillugu paasissutissiivimmik taaguuteqartut uku aqqutigalugit ingerlanneqarpoq:

- Innersuussanut paasissutissiivik (innersuussutit)
- Katsorsartittut pillugit paasissutissiivik
- Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugu paasissutissiivik, KN-ASI

¹http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Fremtidens_misbrugsbehandling_2015/DK_PDF_DOK%201_Forslag_til%20Fremtidens_misbrugsbehandling_DK%20DOK1945242.pdf

² <http://lovgivning.gl/lov?rid={EF1F3690-77F8-4FA9-A585-51A44FB97041}>

2023-imi innersuussinerit pillugit paasissutissat

2023-imi innuttaasut 801-it katsorsartinnissamat Allorfimmit innersuunneqarput. Innersuunneqartuni 25-it 44-illu akornanni ukiullit amerlanerupput, arnallu (57 %) angutinit (43%) amerlanerullutik (takussutissiaq 3.1 aamma 3.3). Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq nalileeriaaseq AUDIT atorlugu naliliivigineqartarpoq. 2023-imi innersuunneqartut 17%-ii imigassamik atuisuunngillat, sinneruttut 17%-it annertuumik atuisuunngikkunik (13 %), ajoqusiisinnaasumik atueriaaseqarput, kiisalu 50 %-ii pinngitsuuisinnaangvillutik (takussutissiaq 3.8). Hashimik ikiaroorartunillu allanik ajornartorsiuteqarnermik naliliineq DUDIT atorlugu apeqqutinik akiortuititsinikkut ingerlanneqarpoq. 2023-imi 48%-it hashimik pujortartanninnerarput, taakkulu 2022-imiit ikilerialaarsimapput, taamaasillutillu 2021-mitut amerlassuseqalersimallutik. (takussutissiaq 3.10).

Hashimik pujortartartuni angutit 63 %-ii aamma arnat 58 %-ii DUDIT atorlugu uuttueriaaseq malillugu pinngitsuuisinnaajunnaarsimapput. (takussutissiat 3.11 - 3.14). Aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneq: 77 %-it aningaasanoortannngillat. Naliliivigineqareerlutik innersuussat aningaasanoortarnerartut akornanni 41%-it - aningaasanoorajuttuupput, 18 %-ii aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut allat 41 %-ii aningaasanoormik ajornartorsiuteqannngillat (takussutissiat 3.16 - 3.17). Katsorsartissimasut amerlasuut imigassamat, hashimut aningaasanoormullu tunngatillugu arlalinnik ajornartorsiuteqartut, takussutissiami 3.18-imi takuneqarsinnaavoq:

- Aangajaarniutini imigassaq - aningaasanoormerlu katsorsartinniartuni sulikinnerpaajupput
- Imigassamik ajornartorsiuteqartut 36 %-it hashimik aamma ajornartorsiuteqarput
- Hashimik ajornartorsiuteqartut 79 %-it imigassamik aamma ajornartorsiuteqarput
- Aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut 21 %-it hashimik aamma ajornartorsiuteqarput
- Aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut 78 %-it imigassamik aamma ajornartorsiuteqarput.

2023-imi katsorsartittut pillugit paasissutissat

Naliliivigineqareerluni innersuunneqarnerup katsorsartillunilu naammassinerup akornat pisoqarfiuvoq. 2022-imi innuttaasut 638-it katsorsartinnertik naammassivaat. Katsorsartinnerit naammassineqartut taamaatinneqartullu kisitsimmi ilaapput. Allorfiiit siulliit atulerneranniit katsorsartinnerit naammassineqartut 2022-ip tungaanut amerliartorput, 2022-imilu ikilillutik, taamaattorli 2023-mi amerleriaqqillutik (takussutissiaq 4.2). Katsorsaanerup sapinngisamik najukkami ingerlanneqarnissaa kommuninit annertuumik kissaataavoq. Katillugit 87 %-it 2023-mi najukkaminni katsorsartinnertik naammassivaat (takussutissiaq 4.3), Katillugit 43 %-it katsorsartinnertik naammassivaat, 40 %-it taamaattippaat 17 %-illu katsorsartinnertik sulik ingerlallugu (takussutissiaq 4.4). 2023-mi katsorsartinnerminnik naammassinnittut amerlassusaat ukiut siuliinut sanilliullugu allaanerulaartumik naatsorsorneqarpoq, taamaattorli 2022-mut sanilliutissagaanni naammassinnittartut ikileriasimasut takuneqarsinnaavoq, tamannalu isumakulunnarpoq aamma pissuteqarunarluni innuttaasut katsorsarneqarnerminni aamma inuttut atukkaminnik Inunnik Isumaginnittoqarfimmi pisariaqartitaannik.

Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI)

Imigassamik atuivallaat 49 %-iinnaat hashimillu ajornartorsiuteqartut 50 %-ii ajornartorsiutip pilerneraniit ukiut tallimat iluanni katsorsartippat, aangajaarniutinilu taakkunani marlunni 15 %-it 18 %-illu akornanniittuni ukiuni 20-ini siviunermilluunniit ajornartorsiutaasimalluni (takussutissiat 5.1 - 5.2). Katsorsartittuni katillugit 51 %-it siornatigut katsorsartereersimasuupput (takussutissiaq 5.3). Katsorsartittut amerlasuut sivikitsumik atuarsimapput, amerlanerillu (58 %) meeqqat atuarfianniit anigamik ilinniagaqarsimanatik (takussutissiat 5.4 - 5.5). Katillugit 86 %-it -sulinermik inuussutissarsiutilittut (76 %), imal. namminersortutut (8 %) suliffeqarput (takussutissiaq 5.6). Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput. Innuttaasuni katsorsartittuni apeqqummut akissuteqartuni 37 %-it angerlarsimasunik 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput, 27 %-it ataatsip marlullu akornanni angerlarsimaffimmiittunik 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput, 10 %-it 18-it inorlugit ukiulinnik angerlarsimaffimmiittunik pingasunik amerlanerusunilluunniit meeraqarput, 4 %-illu ilisimatitsissutaanatik (takussutissiaq 5.9). Katsorsartittut amerlaqisut meeraanermi angerlarsimaffimmi toqqissinangitsumi peroriartortuupput (takussutissiaq 5.10), taamatutaaq amerlaneroqisut aangajaarniutinik ajornartorsiuteqartunik angajoqqaqarput, qatannuteqarput aamma/imal. aanakkoqarput (takussutissiat 5.11-17). Taakkua saniatigut katsorsartissimasut allat amerlasuut

timikkut, tarnikkut aamma kinguaassiuutitigut meeraanermi atornerlunneqartarsimapput. 20 %-iinnaammi siuliini taaneqartunik misigisaqarsimangillat, taamaattorli allat 20 %-it siuliini taaneqartut arlaannik ataatsimik atornerlunneqarsimapput, 30 %-ii siuliini taaneqartuni marluk atornerlunneqarfigisimallugit kiisalu 30 %-it siuliini taaneqartut tamaasa atornerlunneqarfigisimallugit.

Ukioq manna sammisaq:

Allorfiup pilersinneqarnera pillugu Ph.d-nngorniut

Pilersaarummi katsorsaanerup ilisimatuussutsikkut paasisanik tunngaveqarnissaata, uppersarneqarsinnaanissaata naliliivigineqartarnissaatalu qitiutinneqarnissaa pingaartinneqarpoq, tamannali tamatuma nalaani periarfissaasimangilaq. Taamaammat Allorfik aallartinneqatsiaannartoq ilisimatusarnikkut suliniut ph.d.-nngorniutitut aallartinneqarpoq. Ph.d.-nngorniartoq tassaavoq Julie Flyger, taassuma Allorfiup atuutilersinneqarnera qanorlu ingerlanera ukiuni kingullerni pingasuni, ph.d.-nngorniummini misissorpaa.

Ph.d.-nngorniummi Allorfiup aallartinneqarneranut tunuliaqutaasumut nassuiaatip saniatigut ilaapput immikkut misissuinerit pingasut:

- Atuutilersitsinerup qanoq ingerlasimanerani susassaqaqatit paasinninnerannik misissuineq
- Allorfimmi katsorsaanerup pitsaassusaata ineriartornerani misissuineq
- Nunatsinni innutaasunut allanut sanilliullugit innuttaasut katsorsartissimasut akornanni toqusartut pillugit nalinginnaanerusumik misissuineq.

Suliniut aallartimmat, pilersaarummi anguniakkamik "Aanngajaarniutini atuisuusimasut katsorsartereernermini inuiaqatigiinni – nalinginnaasumik aningaasaqarnikkullu ineriartortitseqataallutik" sulilernissaat aamma/imat. ilinniagaqarnissaat pillugu aningaasaqarnikkut misissueqqissaarnerit ilaanissaat pilersaarutaagualarpoq, aatsaalli 2023 naalersoq paasissutissat tamatumunnga tunngasut pissarsiarineqarsinnaasimallutik. Taamaammat misissueqqissarneq taanna, ilisimatusarnikkut suliniutum nutaamut, ukiumik ataatsimik sivisussusilimmu 2024-imi aallartittussamut, ilaassaaq.

2024-imi iliuuserisassat pilersaarutit

Taakku kapitalit arfineq-aappaanni takussutissiissutaapput.

1. Allorfik innuttaasunillu aangajaarniutitik aningaasanoorermillu ajornartorsiutilinnik katsorsartinnissamik neqeroorut

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliap isumaqatigiissutigalugu innersuussutaa naapertorlugu, 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiussassamik, akeqanngitsumik katsorsartittalernissamik neqerooruteqalernikkut, atornerluinnermut katsorsartinnissamik pisariaqartitsinermik inuiaqatigiinnullu iluaqutitassaanik misissueqqissaartoqarnissaanik Naalakkersuisut peqquneqarnissaat, Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnerminni aalajangerpaat (UKA) 2013 (UKA2013/61). 2015-imi upernaakkut ataatsimiinnermi piviusunngortinneqarsinnaanngorlugit 2014-imi ukiakkut ataatsimiinnermi saqqummiussassamik, siunissami atornerluinnermut katsorsartinnissamat neqerooruteqalernissamat pilersaarusiornissaanik, Naalakkersuisut piumaffigineqarnissaat Inatsisartut aalajangerpaattaq.

Misissueqqissaarnek *"Atornerluisunik katsorsaaneq, pisariaqartitsineq inuiaqatigiinnullu iluaqutitariumaagai"*³ Naalakkersuisunit 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, atornerlunneqartut, sulilu atornerlunneqartut pingaarnerit, imigassaq, hashi aningaasanoornerlu ukkanneqarput. Kikkut aangajaarniutitik ajornartorsiuteqarnerisut, ajornartorsiutip kingunerisai, katsorsartinnissamik pisariaqartitsineq atornerluinnerullu pinngitsuuisinnaannginnerullu inuiaqatigiinnut kingunerisai nassuarneqarput.

Siunnerfeqarluni iliuuseqarnerup, nunatsinni aangajaarniutit ajornartorsiutaanerannik annikillisisinnaanikkut annertuumik angusaqarfiusinnaanera misissueqqissaarnerup ataatsimut eqikkarneqarnerata takutippaa. Ukiut inuuffiusinnaasut amerlinerisigut, peqqinnerulernikkut inuunerullu naleqarnerulereragut, kiisalu inuttut atukkat kingornutakkat pitsaanngitsut unitsinneqarnerisigut, peqqissutsikkullu naligiinnginnerup annikillisinneqarneragut, inuiaqatigiinni inunnilu ataasiakkaani annertuumik angusaqartoqarsinnaavoq.

"Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamat pilersaarutissatut siunnersuummi" 2015-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, imigassamik, hashimik aningaasanoorermillu ajornartorsiuteqarnermi katsorsartinnissamat neqeroorut ataatsimoortoq ilisimatusarnermillu tunngaveqartoq nassuarneqarpoq. Ajornartorsiutit sapinngisamik piaartumik suussusersinissaat innuttaasullu qanigisaasullu pilertortumik ikiorserneqarnissaat anguniagaapput. Pilersaarummi aangajaarniutitik aningaasanoorermillu ajornartorsiuteqarnermik pitsaaliuinnermi katsorsaanermilu taamani iliuuserineqartut nassuarneqarput. Pilersaarummi pinngitsuuisinnaajunnaarnermut tunngatillugu inatsisiliornissaq kajumissaarutaanikuvoq. Pilersaarut naapertorlugu katsorsaanermi inuiaqatigiinni kissaataavoq:

- Inuttut atukkat pitsaanngitsut kingornunneqartarnerisa unitsinneqarnissaa
- Katsorsartinnerup sunniutaata attanneqaannarnissaa
- Aangajaarniutitik atuisuusimasut inuiaqatigiinni sulinikkut aningaasatigullu inerisaaqataasinnaanngorlutik suliffeqalernissaat aamma/imal. ilinniagaqarnissaat.

2016-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanni aangajaarniutitik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuunneqarpoq. Allorfik tassaavoq aaqqissuussaanikkut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup ataani immikkoortutut inissisimasoq, nuna tamakkerlugu aangajaarniutitik pinngitsuuisinnaannginnermut aningaasanoorajunnermullu katsorsartinnissamat neqeroorutitik isumagisalik. Allorfimmi neqeroorut *"Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamat pilersaarutissatut siunnersuummik"* tunngaveqarpoq. Nuna tamakkerlugu neqeroorummik katsorsaanernik assigiinngitsunik amerlanernik pilersitsinissaq, innuttaasullu najugaannut sapinngisamik qaninnerpaami neqeroorutaanissaa pilersaarummi kissaataavoq. Tamatuma saniatigut katsorsaaneq katsorsartittunilu

³http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Misbrugsbehandling/Redegoerelse_Misbrugsbehandling.PDF

ataasiakkaani isumaginninnermut peqqinnermullu tunngatillugu iliuuserisat iluaqutaasussat pisariaqartinneqarsinnaasut ataqatigiissapput. Tamanna Allorfiup, kommunit Peqqinnissaqarfiullu akornanni, innuttaasunut tunngatillugu iliuuserisat, pisorta qarfinni assigiinngitsuni, attuumassuteqarfinni pingaarutilinni suleqatigiinnermut tunngatillugu isumaqatigiissuteqarnikkut qulakkeerneqassaaq. Tamatumunnga atatillugu innuttaasut katsorsartittut tamarmik, katsorsaannermit inuunermut nutaamut aannajaarniutinik atuiffiunngitsumut ikaarsaarfissinnissaat, ass. ilinniartitaanissaq suliffeqarnissarlul qulakkeerniarlugit, katsorsartereernermit pisussanut pilersaarusiunneqassapput.

"Siunissami nuna tamakkerlugu ajornartorsiuteqartunik katsorsaasarnissamut pilersaarutissatut siunnersuut" Allorfinni katsorsaaneq ilisimatusarnermik tunngaveqarpoq, aannajaarniutinullu aningaasanoornermullu tunngatillugu ineriartorneq nutaanerpaaq Pinngitsuuisinnaajunnaarnermut Paasisimasaqarfimmi malittarineqarluni. Tunngaviumik periutsinik Allorfinni atorneqartunik allannguinnissamut tunngavissaqarsimangilaq, kisiannili maanna inuunermut akuersaarneq tamatumunngalu atatillugu utersaarnissamik pitsaaliuineq pilersinneqarput, taamatuttaaq 2018-imi 2022-imi katsorsaasutut ilinniartitaaneq, aappariinnik ilaqutariinnillu katsorsaannermik ingerlariaqqiffissinneqarpoq, 2023-imiillu aannajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut ilinniartitaanermit aalajangersimasumik ilaalissalluni.

Nuna tamakkerlugu pilersaarut naapertorlugu katsorsaaneq, peqqissutsimut tunngatillugu nakorsaanertut allatuulli "stepped care model" (alloriarnerit tulleriaarlugit) katsorsaanerup neqeroorutaasumi akuliunnerup tamatigut sapinngisamik innutaasullu najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami ingerlanneqarsinnaanissaa aallaavigalugit aqqissuussaavoq. Alloriarnerit tulleriaarineq makkunanga tunngaveqarpoq:

1. katsorsartinnissamik neqeroorutit ajornartorsiut, naatsorsuutigisat, nukissat katsorsartinnissamullu periarfissat aallaavigalugit, innut ataasiakkaanut naleqqussarnissaat kiisalu
2. katsorsartinnissamut neqeroorutip, tamatumunnga tunngatillugu, ilisimatusarinnikkut ilisimasanut naapertuuttuunissaa

2019-imi aannajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq inatsisiliuunneqarpoq *"Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq"*.

Allorfik, pinngitsuuisinnaajunnaarnermik paasisimasaqarfik

Siunissami atonerluisunik katsorsaannermit nuna tamakkerlugu pilersaarummi neqeroorutinut ataatsimoortunut akisussaaffik maanna Allorfinni Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmiilerpoq. Paasisimasaqarfiup Allorfinnut tunngatillugu suliassat aalajangersimasut katsorsaanerlu tamakkiisoq isumagisarai, tamatumalu peqatigisaanik ataqatigiissaarinerit pitsaassutsimillu qulakkeerisut isumagisaralugit. Suliat qiterisaat tassaapput:

- Aannajaarniutinik ajornartorsiuteqarnermit aningaasanoorajunnermullu nuna tamakkerlugu iliuuseqarnermik ataqatigiissaarineq
- Nuna tamakkerlugu aannajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI) (paasisutissiivinnillu allanik) isumaginninneq
- Iliuuserisamik nakkutilliineq naliliinerlu
- Allorfinni katsorsartinnerup paasisamik nutaanerpaanik, periutsitut pitsaanerpaatut nalilikkannik tunngaveqarnissaanik qulakkeerineq
- Aannajaarniutinut aningaasanoornermullu tunngatillugu ilinniartitaanernik inerisaaneq pilersaarusiernerlu, tamatumunngalu atatillugu katsorsaannermit ass. oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik inuullu nammineq ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginninnera qitiutillugit katsorsaariaatsimik piginnaasat, Allorfinni pigineqarnissaannik qulakkeerineq
- Naliliivigeriikkanik katsorsartinnissamut innersuussinermit innersuussinerimullu maleruagassiornermit pingaarnertut akisussaaneq
- Aannajaarniutinut aningaasanoornermullu tunngatillugu ajornartorsiutinik suliqaarnermit paasisutissiinnissamut ingerlatitseqqiinnissamullu pingaarnertut akisussaaneq

- Namminersortut katsorsaannermik neqeroorutaannik akuersisarneq nakkutilliinerlu (immikkulli inatsisiliuunneqarnissaa piumasaqaataalluni)
- Allorfinni aanngajaarniutunik ajornartorsiutilinnik katsorsaasunik ajornartorsiutilillu pingaarnertut attaviinik ikorfartuinissamut/supervision pingaarnertut akisussaasuuneq
- Ullumikkut katsorsartinnissamik neqeroorfigineqarsinnaanngitsunut katsorsaannermi neqeroorutunik inerisaanissaq
- Pisortaqarfiit akimorlugit ataqatigiisaarinnermi suleqatigiinnermilu pingaarnertut inissisimaneq
- Aanngajaarniutunut tunngatillugu pisortani, namminersortuni assigiimmik anguniagaqartuni peqataaneq
- Aanngajaarniutunik ajornartorsiutilinnik katsorsaannermut tunngatillugu kommuninut, ilisimatusarfinnut soqutigisaqaqatigiinnullu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorneq

Ullumikkut kommunini tamani Allorfeqarpoq. 2016-imi 2017-imilu Qaartumi, Nuummi Sisimiunilu katsorsaaviit pilersinneqarput. 2018-imi Aasiaani Ilulissanilu pilersinneqarput.

Nittartakkani www.sullissivik.gl aamma www.allorfik.gl -imi qanoq ililluni katsorsartittoqarsinnaaneranut paasissutissat pissarsiaasaapput. Innersuussinerit tamarmik qarasaasiaq atorlugu ingerlanneqarput. Illoqarfiit Allorfeqartut avataanni nalinginnaasumik sulianik ingerlatsisut katsorsartinnissamut innersuussisarput. Innuttaasut illoqarfinni Allorfilinni toqqaannartumik saaffiginnikkajunnerupput.

2022-imi ukiakkut innuttaasut sumi najugaqarneq apeqquaatinnagu, Allorfimmut mailikkut imal. oqarasuaatikkut katsorsartinniarlutik nammineq saaffiginnissinnaanngorput. Suliffeqarfiit annerusut Kofoed Skolelu sulisumik/ilinniartuutimik katsorsartinnissaannut namminneq innersuussisinnaanermut periarfissaqarput.

Katsorsartinnissamik neqeroorut

Nunaseriaatsip neqeroorutillu atituujunissaannik kissaateqarneq, katsorsaannerup maanna periutsit assigiinngitsut arlallit tunngavigalugit ingerlanneqarneranik kinguneqarpoq, ulluuneranilu angerlarsimaffimmiillu katsorsartinnermik neqeroorummik imaqarluni.

Allorfinni katsorsaaneq, oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isiginninneranik qitiutitsineq aallaavigalugit, ingerlanneqarpoq. Katsorsaaneq maanna ulluunerani katsorsartinnermi 20-eriarluni oqaloqatigiinnissatut ingerlanneqarpoq. Qanigisaasunik katsorsaanerit aamma neqeroorutigineqartarput. Katsorsaariaatsit allat inerisarneqartuarmata, maanna Allorfinni amerlanerni aappariinnut ilaqutariinnullu- taamatullu angajoqqaanut meeqqanullu inuusuttunullu ataatsimoortunut aanngajaarniutunik ajornartorsiutilinnut katsorsaanerit neqeroorutaapput.

Innuttaasut najukkami Allorfilimmi najugaqanngitsut, Nuummi Katsorsaavimmit namminersortumit kiffartuunneqarput. Katsorsaavik Nuummi katsorsaaneq periutsimik Minnesota/CENAPS-imik, ulluunerani nal. ak. tallimani, sap. ak. arfinillit arfineq pingasullu akornanni katsorsartinnermik tunngaveqarpoq.

Allorfiit avataanni katsorsartinneq, Nuummi – nunaqarfimmi najugalinnuunerusoq - najukkanilu ukiumut neqeroorutit marluk, Qaanaamili Ittoqqortoormiini ukiumut ataasiarluni katsorsaajartorfigineqartut aqutigalugit, holdimi ataatsimi innuttaasunut 1-it pallittunut ingerlanneqarpoq. Tasiilami ukiumut marloriarluni innuttaasut 22-it pallillugit peqataaffigisnaasaannik neqeroortoqartarpoq. Najukkani katsorsaannissat illoqarfinni ataasiakkaani atorneqanngitsoortut, illoqarfinnut allanut nunaqarfinnulluunniit annerusunut neqeroorutaapput. Innuttaasut najukkaminni katsorsartinnissamut Nuummi katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput. Katsorsaavik Nuuk kingullermik 17-isunik suliariumannittussarsiuussisoqarmat ajugaavoq. 2024-mi aamma suliariumannittussarsiuussineq ingerlanneqarpoq, taanna 1. april 2025-mit atuutilissaaq.

Katsorsartereernermi sap. ak. 26-imi ataatsimoorluni ikorfartoqatigiinneq katsorsartinnissamik neqeroorutini tamani atuuttoq, imal. Allorfinni qaammatit arfinillit ingerlaneranni arfineq-marloriarluni kisimiilluni oqaloqateqarsinnaaneq neqeroorutaapput. Allorfinni najukkanilu katsorsaannerni qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Qanigisaasunut neqeroorutaareersut

saniatigut innuttaasunut aanngajaarniutini ajornartorsiutitinnut katsorsartinnigitsunut qanigisaasut aamma innersuunneqartarput. Taanna Allorfinni taamaallaat neqeroorutaavoq.

Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarnermi katsorsartinnissamut neqeroorut, aanngajaarniutini pingitsuisinnaajunnaarnermi neqeroorummit immikooruteqalaarpoq. Innuttaasunut aningaasanoornermik ajornartorsiuteqartunut najugaqarfigisami katsorsartinnissamik neqeroorut immikkut ittoq Allorfinni neqeroorutaavoq, najukkanili katsorsaarnermi imal. Nuummi Katsorsaavimmi, innuttaasut aanngajaarniutini ajornartorsiutitit peqatigalugit ingerlanneqartarluni. Tamatuma saniatigut allorfik Odensimi aningaasanoorajuttunik qitiusumik sullissivimmik /Center for Ludomani innuttaasunik (qallunaatulli oqaasiliinnarnik) innersuussiviusinnaasumittaaq suleqateqarpoq. Tamanna internetsikkut ingerlanneqarsinnaavoq.

Allorfik 2021-mi Kalaallit Peqqissartut Illuannik isumaqatigiissuteqarpoq Skype atorlugu katsorsaasarnermik, peqqissartup angerlarnerani illoqarfigisaani nanginneqarsinnaasumik.

2. Allorfimmi pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi 2023-imi suliat

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik assigiinngitsorpassuarnik suliasaqarpoq, "Nuna tamakkerlugu pilersaarut siunissami atornerluinermut katsorsaasarneq pillugu siunnersuut" ataaniittunik siunertanullu aalajangersimasunut tunngasunik suliasaqarpoq. Ataani Allorfimmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi suliat qiterisaanni suliat pingaarnerpaat nassuiarneqarput.

Innersuussinernik katsorsaaneqarnillu nakkutilliineq

Pitsaasumik katsorsaaneq kikkut innersuunneqarnerannut, katsorsarneqarnerannut, katsorsartereermermi ikorfartorneqarnerannut katsorsartinnermilu angusap attatiinneqarsinnaaneranut pitsaasunik paasisutissaqarneranik piumasaqaatitaqarpoq. Neqeroorutit suut kikkunnet iluaqutaanerannik, kikkullu immaqa allamik neqeroorfigineqarnissaat pillugu sukumiinerujussuarnik akissuteqarsinnaanissaq, tamakkuninnga nakkutilliinerup siunertaraa.

Taamaalilluni innersuussinernik katsorsaaneqarnillu nuna tamakkerlugu nakkutilliinermik pitsanngorsaanissaq, kiisalu innuttaasut katsorsartittut aannajaarniummik aamma/imall. aningaasanoorajunnermik ajornartorsiutillit unammilligassaannut allanut tunngatillugu, pisortaqaarfiit akimorlugit iliuuseqarnissamik qulakkeerinissaq, Paasisimasaqarfiup suliasaasa pingaarnerpaat ilagaat.

Nuna tamakkerlugu nakkutilliineq pingaarnertut paasisutissiiviit pingasut aqutugalugit ingerlanneqarpoq. Paasisutissiiviit taakku pingasut ataatsimut Nuna Tamakkerlugu Aannajaarniutitik Ajornartorsiutillinnik katsorsaasarneq pillugu Paasisutissiivik (Den Nationale Rusmiddelbehandlingsdatabase) taaneqartartut tassaapput:

- Innersuussanut paasisutissiivik (innersuussutit)
- Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik (katsorsaaneqarnerit)
- Nuna tamakkerlugu aannajaarniutit pillugit paasisutissiivik, KN-ASI (inuttut killiffiit pillugit nalunaarsuinerit aamma killiffissieqqinnerit)

Innersuussanut paasisutissiivik 2016-imi pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartittussatut innersuussat pillugit paasisutissanik imaqqarpoq. Immersugassaq WHO-mit inerisarneqarsimasooq AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test), 2018-imiillu DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) kiisalu aningasanoorajunneq pillugu immersugassaq, 2018-illu qiteqqunneranit inuunerup naleqassusaanik naliliineq WHO-5. Taakku sisamat sakkugalugit innuttaasooq katsorsartinniarluni saaffiginninniarpat, aannajaarniutitik aningaasanoornermilluunniit ajornartorsiutit qanoq annertutiginerata naliliiviginissaa periarfissaavoq, pisariaqarpallu nikallunganermik nappaateqarsinnaanermut imall. ilungersualersimanermut/stress annertunerusumik misissortittoqartariaqarnerisooq naliliivigineqarsinnaalluni.

Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik 2016-imi aamma pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartissimasut, katsorsartinnerit naammassineqartut sumilu katsorsartissimaneq pillugit paasisutissanik imaqqarpoq.

Nuna tamakkerlugu aannajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI), innuttaasup aannajaarniummik atuinermut atatillugu ajornartorsiutigisinnaasaasa arfineq-marlunnut ukununga attuumassuteqarnerannik aaqqissuussamik qulaajaaneq: Timikkut peqqinneq, suliffik aningaasaqarnerlu, pinerlunneq, imigassaq, aannajaarniutit allat nakorsaatillu, ilaqutariinnermut inuttullu atukkanut tunngasut tarnikkullu peqqinneq.

Allorfiup paasisutissiiviit paasisutissat ilisimatusarnermissaaq atornerqarnissaat Paasisimasaqarfiup kissaatigaa. 2019-imi ilisimatusarnermi allaaserisaaq Allorfiup paasisutissiiviani paasisutissanik tunngaveqartoq siulleq saqqummersinneqarpoq.

Allaaserisap qulequtaraa *"Does establishing local treatment institutions lead to different populations seeking treatment among Greenlandic Inuit?"*

Ilisimatusarnermi paasisutissanik tunngaveqarluni allaaserisap ataaseq ukioq 2020-mi saqqummiunneqarpoq. 2021-imi aamma ataaseq saqqummiunneqarluni. Allaaserisap siulliup AUDIT atorlugu misissueriaaseq imaraa. Appaalu angerlarsimaffeqaqqangitsut katsorsartittarnerat pillugu pissutsinut immikkut ittunut tunngassuteqarluni.

Ilinniartitsineq

Ilinniartitsineq katsorsaariaatsinut katsorsaanerullu immikkoortuinut tunngatillugu nunarsuaq tamakkerlugu innersuussutaasunik tunngaveqarpoq. Allorfiup ataani tunngaviusumik ilinniartitaanerit tassaapput:

1. Aangajaarniutinut aningaasanoormullu tunngatillugu ajornartorsiuteqartut pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq
2. Aangajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut ilinniartitaaneq

Ilinniartitsineq Peqqissaanermik Ilinniarfik suleqatigalugu ingerlanneqarpoq. Aangajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut tunngaviusumik ilinniartitaanermi Danmarkimi Sundhedsstyrelsimeersumi, nunatsinni pissutsinut naleqqussakkami, hashimik aningaasanoormillu ajornartorsiutilinnik, aappariinnik, ilaqutariinnik inuusuttunillu katsorsaanerit tunngatillugit ilinniartitsinermik ilaneqartoq, tunngaveqarpoq.

Ilinniartitaaneq maanna modulunik katillugit arfinilinnik immikkoortortaqqarpoq. Modulit tamarmik ullunik eqikkakkanik tallimat arfinillilu akornannik sivilisussuseqarput. Aangajaarniutinik ajornartorsiutillit aningaasanoorajuttullu pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq, aangajaarniutinut aningaasanoormullu tunngatillugu katsorsaaneq pillugu ilisimasanik katsorsaanermillu ilisimasanik, kiisalu oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik ilinniartitsinermik imaqartunik, modulunik marlunnik immikkoortortaqqarpoq. Aangajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut ilinniartitaaneq; ajornartorsiutillit pingaarnertut attaviattut ilinniartitaanermik inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginninnera qitiutillugit, katsorsaariaatsimut tunngasut nalinginnaasut modulit pingajuanniit arfernannut, aangajaarniutinik pingngitsuuisinnaajunnaarnermut aningaasanoorajunermullu ajornartorsiuteqartup ajornartorsiutini pillugit eqqarsaatai tunngavigalugit oqaloqatigiinnikkut katsorsaanerit, aappariinnik ilaqutariinnillu kiisalu inuusuttunik katsorsaanerit immikkoortortaqqarpoq.

Ilinniartitaaneq 2022-mi akademiuddannelsitut akuerineqarpoq. Ilinniartitaanerit 2025-imi allangortinneqarnissaat neriuutigineqarpoq, taamaalillutik suliami atorfilinnut ilinniaqqiffittut aqqissuusseqqinnermut naapertuulerniassammata. Ilinniartitsinissamut pilersaarut Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfimmit akuerineqareerpoq, aningaasaliiffigineqarnissaali pisariaqqaarsimavoq aallartinneqannginnermini.

Aangajaarniutinik ajornartorsiutillit pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq 2016-imiit ukiuni amerlanerni upernaakkut ukiakkullu ingerlanneqartoq, 2022-imi ataasiaannarlugu ingerlanneqarpoq taamatullu ingerlaannarnissaq pilersaarutaalluni. Ilinniartitaanermut tamatumunnga qinnuteqartut amerliartuinnarput 2019-imilu kissaataasoq naapertorlugu Qaqortumi immikkut ilinniartitsisoqarluni. Katsorsaasutut ilinniartitaaneq 2020-ip tungaanut ukiut tamaasa ingerlanneqarpoq, 2021-imi 2022-imilu Covid 19-imit akornuserneqarluni.

Paasisutissiineq

Paasisutissiineq suli qitiuvoq. Inunnik sullissinissamik siunertaqarlutik ilinniagaqarsimasut, inuit pingngitsuuisinnaangitsut qanigisaasullu, katsorsartinnissamut periarfissanik katsorsartinnerullu sunik imaqarnera pillugu ilisimasanik pisariitsumik pissarsisinnaassapput. Katsorsaanerup iluaqutitaqarnera ilisimavarput. Ilisimasarlu taanna inuiaqatigiinni ilisimaneqassaaq.

Allorfik, kommuninut susasaqartunullu allanut aanngajaarniutitut aningaasanoornermullu kiisalu katsorsartinnissamut innersuussinnermut tunngasunik, ullut tamaasa ilitsersuivoq. Oqarasuaatikkuq siunnersuisarfik: 52 53 43 ulluinnarni nalunaaqutaq ullaakkuq qulingiluat ualikkullu pingasut akornanni ammasarpoq. Nittartagaq www.allorfik.gl ilaatigut imigassamik ikiaroorartumillu ajornartorsiuteqarneq paasiniarlugu apeqqutinik akisassanik aallerfiusinnaasoq, katsorsartinnissamut neqeroorut pillugu paasissutissanik najukkanilu katsorsaaviit pillugit paasissutissanik imaqartoq, Allorfimmit pilersinneqarpoq. Nittartakkap saniatigut aamma KNR-imi ussasaarutit ingerlanneqarput. Allorfiit ataasiakkaat Nuummilu Katsorsaavik Nuuk namminneq Facebookkimi qupperneqarput.

Sulianik ingerlatsisunut inuusuttunik hashimik ajornartorsiutitinnik oqaloqateqarneq pillugu pikkorissaaneq, aanngajaarniutillu pillugit pikkorissaaneq ullunik pingasunik sivissusilik, aanngajaarniutit pillugit oqaloqatigiinneq aanngajaarniummillu ajornartorsiuteqarnerup ilaqutariinnut qanoq sunniuteqarsinnaanera pillugu pikkorissaaneq, Allorfimmit neqeroorutaapput.

Katsorsartinnissamut ajornangitsumik innersuussisoqarsinnaanissaa Allorfiup sulissutiguarpa. Ullumikkut innuttaasut, kommunimi sullissisumut saaffiginnikkut imaluunniit nammineq Allorfimmut saaffiginnikkut imal. Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmut sianernikkut allannikkulluunniit innersuunneqarsinnaapput. Pisortat suliffeqarfutaasa suliffeqarfiillu annerusut, katsorsartereermermi ikorfartorneqarnissap pilersaarusiornissaanik, kiisalu nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivimmut nalunaarutiginnissamut akisussaaffimmik tigusinikkut, namminneq sulisuminnik katsorsartinnissamut innersuussisinnaanissaat anguniarlugu suliniuteqarneq, Allorfiup suliaasa 2023-mi nanginneqartut ilagaat.

2023-mi aamma 2024-mi neqeroorutit

Aanngajaarniutit ajornartorsiuteqarnermut ulluunerani katsorsaasarnissaq 17-nik immikkoortortaartoq 2023-mi suliarinnittussarsiuunneqarpoq. Ulluunerani katsorsaasarnissamulli neqerooruteqartut ikippallaaqimmata neqeroortitsineq 2024-mi ingerlateqqinneqarpoq.

Nakorsaatit atorlugit imigassamik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaneq

Allorfinni tamani nakorsaatit atorlugit imigassamik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaneq Allorfimmit neqeroorutaavoq. Taama nakorsaanerup pinngitsuuisinnaanngitsutut misigineq annikillissittarmagu, imigassamik atuinermut utersaartoorsinnaanermullu annertuumik pingaaruteqarpoq.

Meeqqanik inuusuttunillu katsorsaanssamik neqeroorut

2018-imi Allorfik meeqqanut inuusuttunullu katsorsartinnissamut immikkut neqeroorummik pilersaarusiqqullugu, Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmit qinnuigineqarpoq. Pilersaarut 2019-imi upernaakkut ataatsimiinnermi Inatsisartuni ilaasortanut agguanneqarpoq. Inatsisartuni ilaasortat 2017-imi upernaakkut ataatsimiinnerminni imm. 185 oqaluuserisaat: *"Kingusinnerpaamik 2018-imi ukiakkuq ataatsimiinnermi meeqqanik inuusuttunillu 18-it inorlugit ukiulinnik hashimik atuisunik immikkut katsorsaasarnissamut neqeroorutit pilersaarusiornissaanik Naalakkersuisut peqquneqarnissaasa, Inatsisartunit aalajangiivigineqarnissaanut siunnersuut"*, tamatumani tunuliaqutaavoq.

Pilersaarummi 15-iniit 24-nut ukiullit immikkut pineqarput, maannalu atuutilersinneqarluni. Taassuma saniatigut Allorfik Kujalleq aamma Allorfik Sermersooq katsorsaaviup ataani inuusuttunut neqerooruteqartarpoq.

Katsorsaasut angalaqatigiit 2022-imi Allorfimmit aallartinneqartut Tasiilami inuusuttunik angerlarsimaffimmi imigassamik atuiiffusumi peroriartortunik katsorsaapput; Qaanaamilu aappariinnik ilaqutariinnillu katsorsaapput, meeqqallu atuarianni aanngajaarniutitut tunngatillugu pitsaaliuinermik ingerlatsillutik. Katsorsaasut angalaqatigiittartut 2023-mi Tasiilamiipput.

Aanngajaarniutinin ajornartorsiuteqartunik katsorsaannermi kommuninik, ilisimatusarfinnik soqutigisaqaqatigiinnillu suleqateqarnissamut isumaqatigiissutit

Ilinniakkat akimorlugit suleqatigiinneq qulakkeerniarlugu kommunit ataasiakkaat Allorfiullu akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqarpoq. Kommuninut tamanut isumaqatigiissuteqarpoq, amerlanerpaalli 2024-mi nutartertariaqarput. Innuttaasut tarnikkut nappaateqartut aanngajaarniummillu ajornartorsiuteqartut immikkut ukkallugit Peqqinnissaqarfimmu 2023-mi nutaamik isumaqatigiissusiortoqarpoq.

Allorfik, aningaasanoorajuttunut qitiusumik sullissivimmik /Center for Ludomani Odense-miittumik, inunnik aningaasanoornermik ajornartorsiutilinnik katsorsaannermut tunngatillugu qanimut suleqateqarpoq. Odensemi 2023-mi marloriarluni katsorsaasoqarpoq, siulleq arfineq-marlunnik peqataaffigineqartoq, kingulleq arfinilinnit peqataaffigineqarpoq. Innuttaasut Allorfimmi katsorsaasunit marlunnit ingiallorneqarput, taamaalilluni katsorsaasut taakkua marluk aningaasanoorajunnermik katsorsaasannermut annertunerusumik ilikkagaqarnissaminnut periarfissinneqarput.

Allorfik Københavnip Kommuniani meeqqanut inuusuttunullu aanngajaarniutinin ajornartorsiutilinnut katsorsartinnissamut neqeroorummik U-turnimik qanimut suleqateqarportaaq. Tamatuma saniatigut Allorfik Syddansk Universitetimi imigassaq pillugu ilisimatusarnermut immikkoortortamik, Danmarkimi Syddansk Universitetip ataani inissisimasumik naalagaaffiup innuttaasut peqqissusaannut ilisimatusarfianik, Ilisimatusarfimmik NOVAVI-millu maanna inuunermit akuersaannermik ilinniartitaanermut tunngatillugu suleqateqarpoq.

3. 2023-imi naliliivigineqareermermi innersuunneqartut pillugit paasissutissat

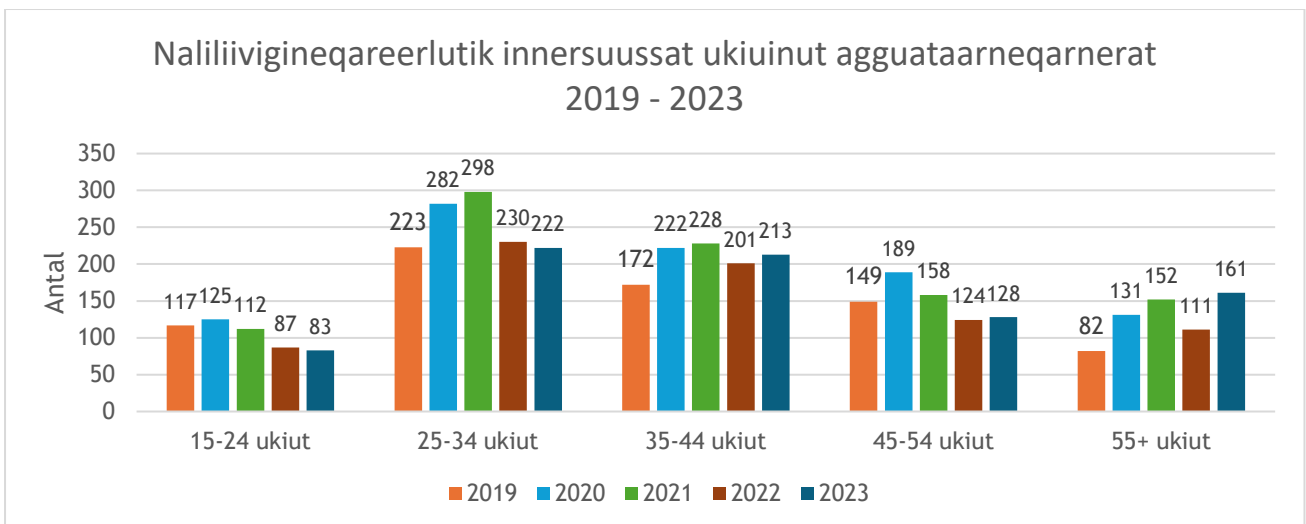
Katsorsarneqartut 2022-mi ikileriarsimagaluartut 2023-mi amerleriaqqipput, kisiannili 2019-imi aamma 2021-mi katsorsarneqarsimasut amerlassusaat angunagu.

Katsorsartilersunut sanilliullugit katsorsartinnissamut innersuussat ukiut tamaasa amerlanerusarput. Tamatumunnga patsisaasut arlaqarput, ilaatigut innersuussut naammassineqartanngimmat, innuttaasup taamaatiinnarmagu, innuttaasoq aangajaarniummik ajornartorsiuteqanngitsoq paasineqarmat imal. innuttaasoq arlaleriarluni innersuunneqarsimammat. 2023-mi innuttaasut 23-it katsorsarneqarnissaminnut innersuunneqarsimasut katsorsartillutik aallartinngisaannarsimapput.

2022-imi innersuussinerit assigalugit 2023-mi ilaapputtaaq qanigisaasunut katsorsartinnissamik kissaateqartunut innersuussutit. Taakku misissueqqissaarnerni aangajaarniutinik ajornartorsiuteqarnerup aningaasanoorajunnerullu annertussusaannut tunngassuteqanngitsuni ilaanngillat.

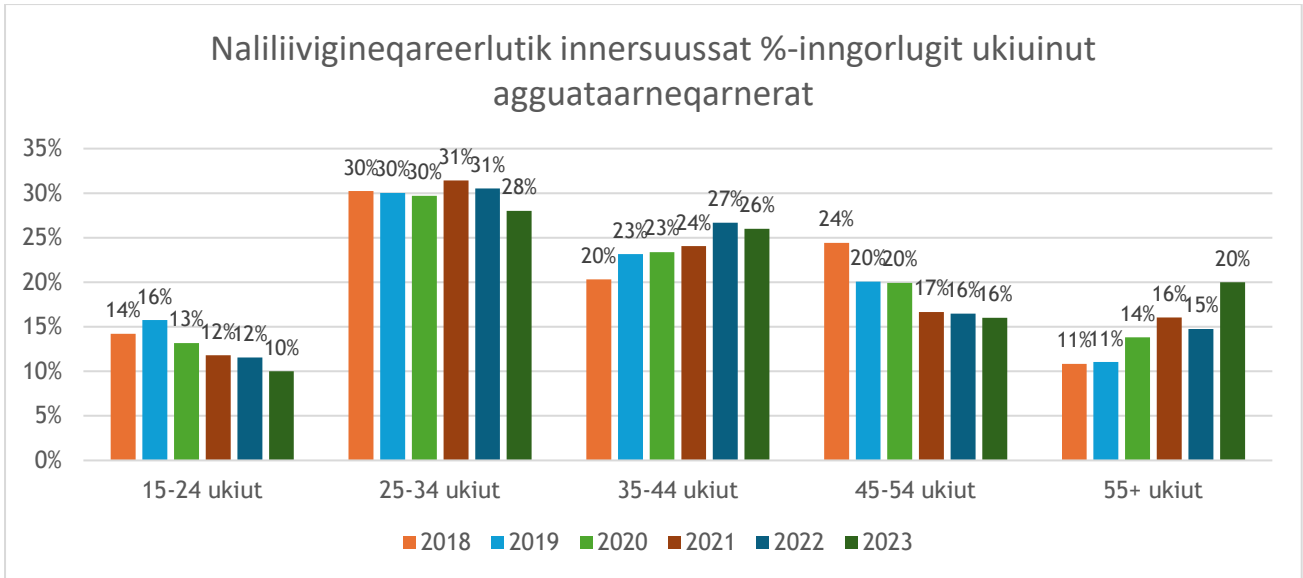
Katsorsartinnissamut innersuunneqarnerminni ukiumikkut agguataarsimanerat

Takussutissiaq 3.1-mi takuneqarsinnaavoq katsorsartinniarlutik innersuunneqarsimasut 2018-imit 2020-mut amerliartorsimasut, 2021-mi allannguuteqanngieriarlutik 2022-mi ikileriarput, tamatumali kingorna 2023-mi amerleriaqqilaarlutik.

Takussutissiaq 3.1 Naliliivigineqareerlutik innersuussat ukiuinut agguataarneqarnerat 2019-imit 2023-mut 2019 (N = 743), 2020 (N = 949), 2021 (N = 948), 2022 (N = 753) 2023-imi (N=801)

Katsorsarneqartut ukiui agguataarlugit inissinneranni 2023-mi katsorsarneqartut 25-it ataallugit ukiullit ikinnerulaarput, taamaattorli 55-nik ukiullit amerlanerulaartut katsorsartinniarlutik qinnuteqarsimapput. Ukiut siuliinisut 25-niit 34-nut ukiullit katsorsartinniarlutik qinnuteqartuni amerlanerusimapput, tulliusimallutik 35-niit 44-nut ukiullit, ukiukinnerilli, 25-it ataallugit ukiullit, ikinnerussuteqarsimapput.

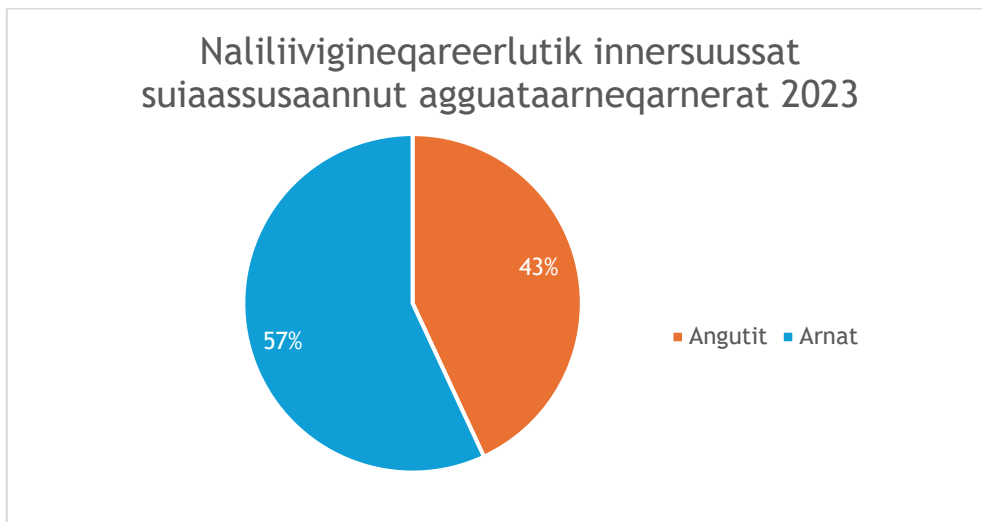

Takussutissiaq 3.2 Naliliivigineqareerlutik innersuussat ukiuinut procentinngorlugu agguataarneqarnerat 2019 - 2023
2019 (N = 7543, 2020 (N = 949), 2021 (N = 948), 2022 (N = 753) 2023-imilu (N=801)

Piffissap ingerlanerani naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat procentinngorlugit allannguutaat takussutissiami 3.2-mi takutinneqarpoq. 2022-imut sanilliullugit 55-ini qummut ukiulinni procentpointinik tallimanik qaffariaateqarnikkut, procentinngorlugu allannguut annertunerpaaq takuneqarsinnaavoq.

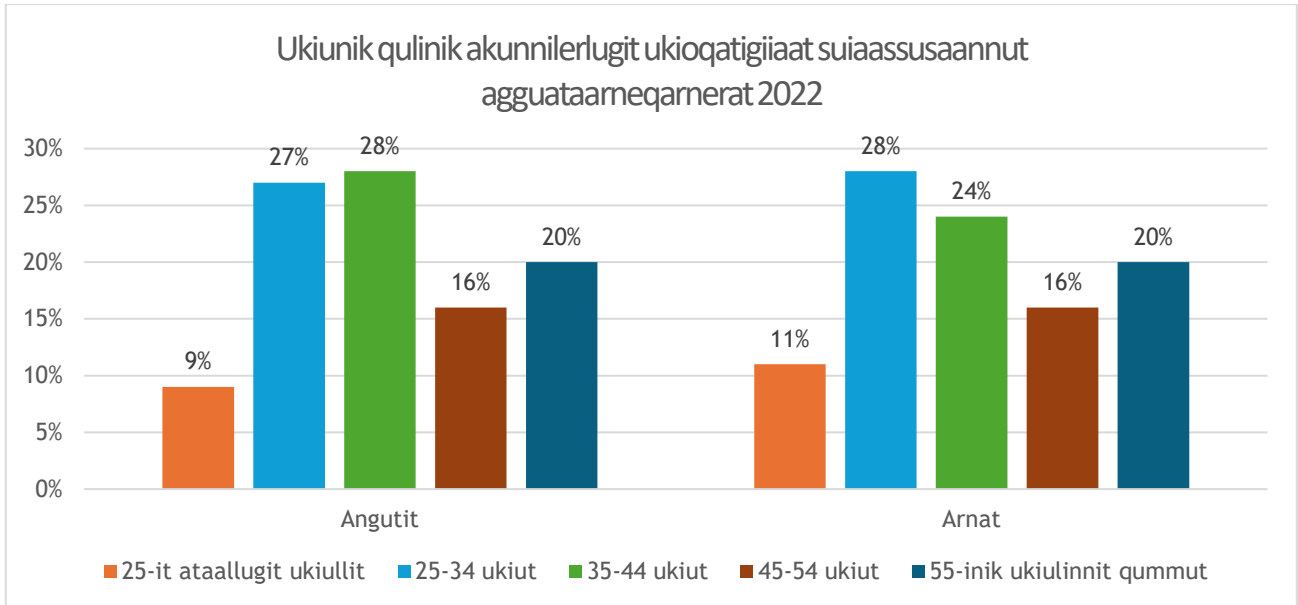
Suiaassutsikkut agguataarsimanerat

Suiaassutsinut agguataarneqarnerat takussutissiami 3.3-mi takutinneqartumi arnat (57 %) angutinik (43 %) amerlanerusut 2023-imi katsorsartinnissamut innersuunneqarsimapput. Ukiuni tamani arnat angutinit amerlanerusut innersuunneqartarnerat nalinginnaasuuvoq. Nunani amerlanerani katsorsartittuni angutit marlunnik pingajorarterutaasa missigisarmatigik, arnat katsorsartittut amerlanerunerat, nunat tamalaat akornannit isigalugu qaqtigoorpoq.

Takussutissiaq 3.3 Naliliivigineqareerlutik innersuussat suaassusaannut agguataarneqarnerat (N = 801)

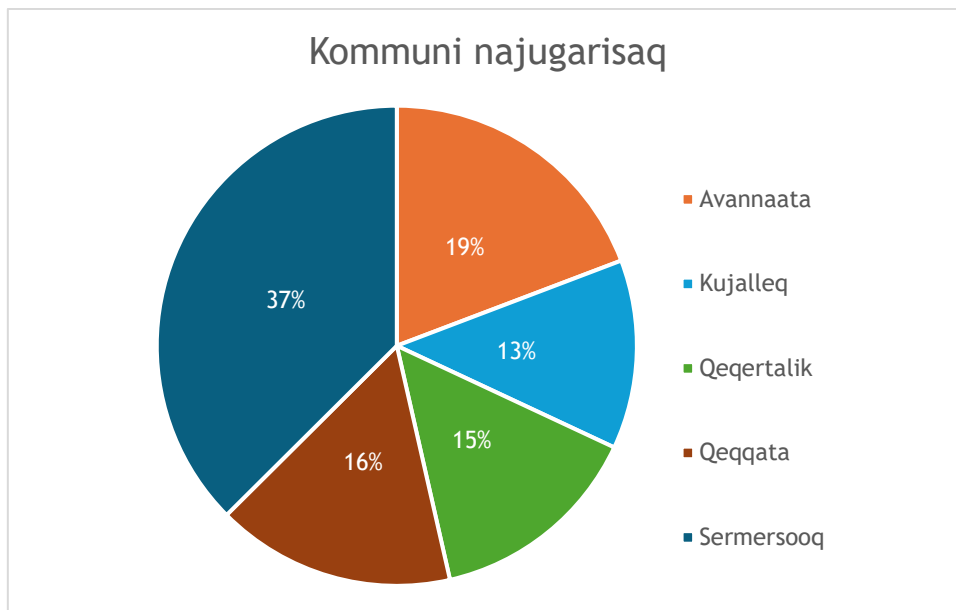
Suiaassutsinik ukiunik qulikkaarinnilluni ukiuinik agguataarinerup takutippaa assigiinngissutsit annikitsuararsuusut. Ukioqatigiiaani nukarlerni arnat amerlanerulaartut, ukioqatigiiaani 35-44-ni angutit taamatulli amerlanerupput.

Takussutissiaq 3.4 Suaassusaasa ukioqatigiiaanuk qulikkaarneqarnerat (N = 801)

Kommunit agguataarineq

Innuttaasut amerlanersaasa (37%) Kommuneqarfik Sermersuumi najugaqarnerat ikinnerpaallu (13%) Kommune Kujallermi najugaqarnerat, takussutissiami 3.5-imi takuneqarsinnaavoq. Kommunit angissusaat inuttussusaallu eqqarsaatigineqanngillat.

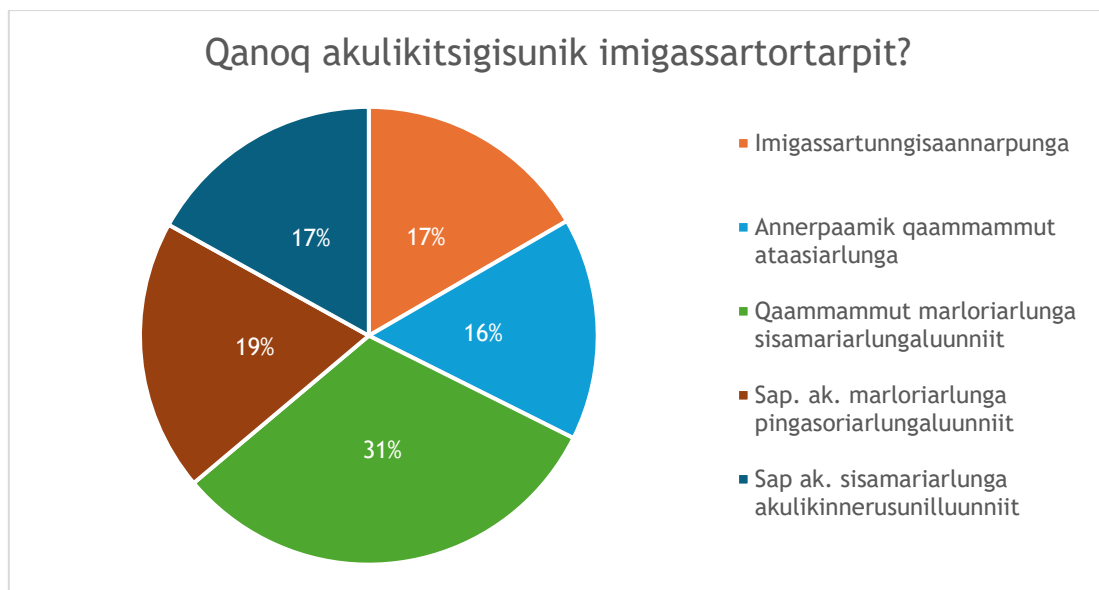
Takussutissiaq 3.5 Nalilivigineqareerlutik innersuussat kommuninut najukkaminut agguataarneqarnerat (N = 801)

Kommunimi innuttaasunut inersimasunut sanilliullugit 15-ileereersimasut aanngajaarniutunik ajornartorsiuteqarnermut katsorsartinnissamat innersuunneqartartut procentinngorlugit amerlassusaat nalinginnaasumik isigissagaanni naligiinnangajapput. Kommunimi innuttaasut ukiut ingerlanerani assigiinngissuteqalaartarlutik 1,6% - 2,6% -illu missingisa akornanniittut katsorsartinnissamat innersuunneqartarput. Ukiut ingerlanerani amerlassusaat nikeralaarput, ataatsimulli isigalugu Kommuneqarfik Sermersuumi innersuunneqartartut ikinnerpaasarput. Taama agguataarsimanerat kommunit innersuussisarnerannut nassuiaataannaavoq, innuttaasullu aanngajaarniutunik ajornartorsiuteqartut amerlassusaannut attuumassuteqartariaqarani.

Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiutit

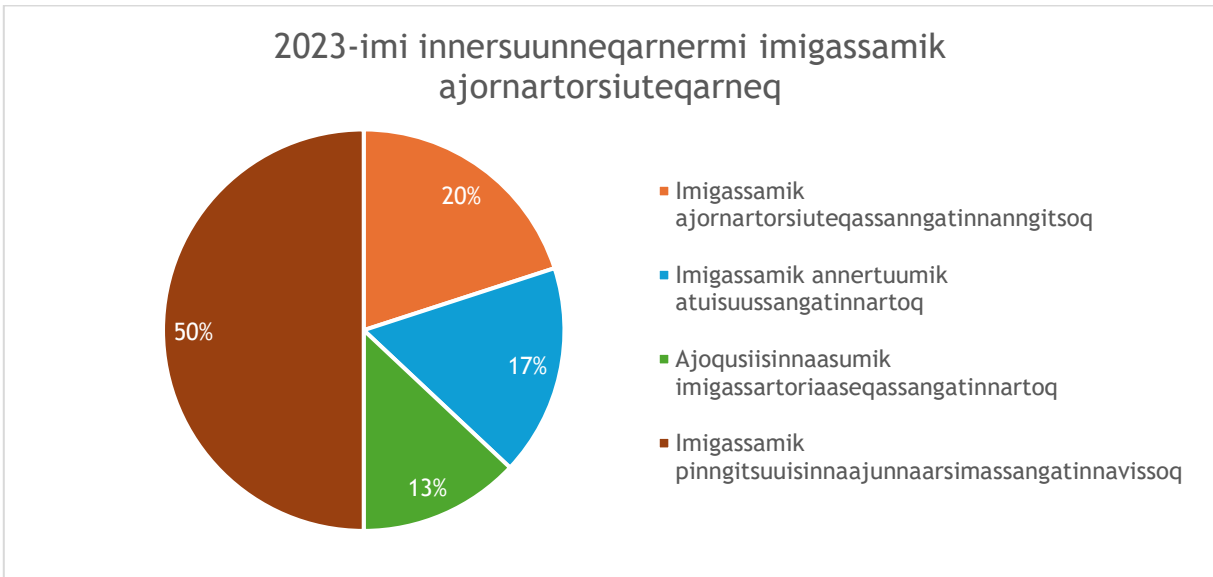
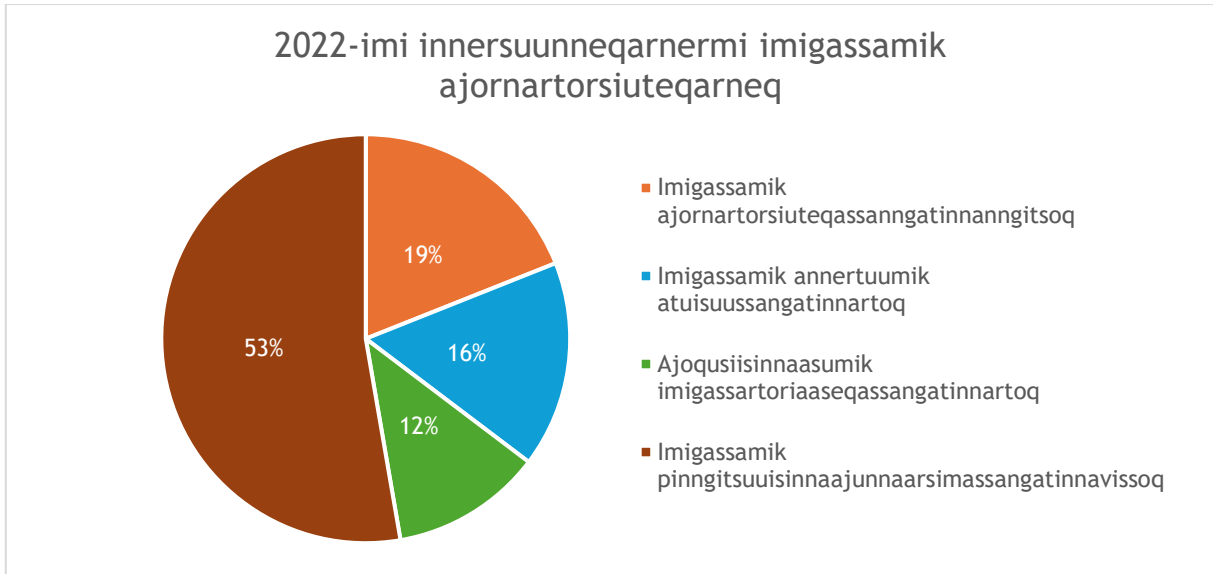
Innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq, misissueriaaseq AUDIT tunngavigalugu naliliivigineqartarpoq. AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test) misissueriaaseq qulinik apeqqutitalik. Misissueriaaseq nunarsuaq tamakkerlugu peqqinnissaq pillugu kattuffissuarmit WHO-mit imigassamik atuinermik, aalakoorniutigalugu imigassartortarnermik imigassamullu attuumassuteqartunik inuiaqatigiinni ajornartorsiuteqarnermik naliliinermi atugassatut inerisagaavoq. Misissueriaaseq tamakkiisoq, "Imigassartorpallaarpit?" qulequtsiullugu imminut misiliutissaq Allorfiup nittartagaani, www.allorfik.gl-imi pissarsiassaavoq.

AUDIT-imi apeqqutini quliusuni siulleq tassaavoq *Qanoq akulikitsigisunik imigassartortarpit?* 17 %-it sap.ak. sisamariarlutik akulikinnerusunilluunniit imigassartortarnerat, 19 %-illu sap. ak. marlorianggikkunik pingasoriarlutik imigassartortarnerat takussutissiami 3.6-imi takutinneqarpoq. Amerlanerpaalli (31 %) sap.ak. minnerpaamik marloriarlutik sisamariarlutilluunniit imigassartortarput. Apersoneqartut 16 %-ii qaammammut annerpaamik ataasiarlutik imigassartortartut, allat 15 %-ii imigassartunngisaannarlutik ilisimatitsisimapput.

Takussutissiaq 3.6 Innersuussinermi imigassamik ajornartorsiutillit amerlassusaat (N= 677)

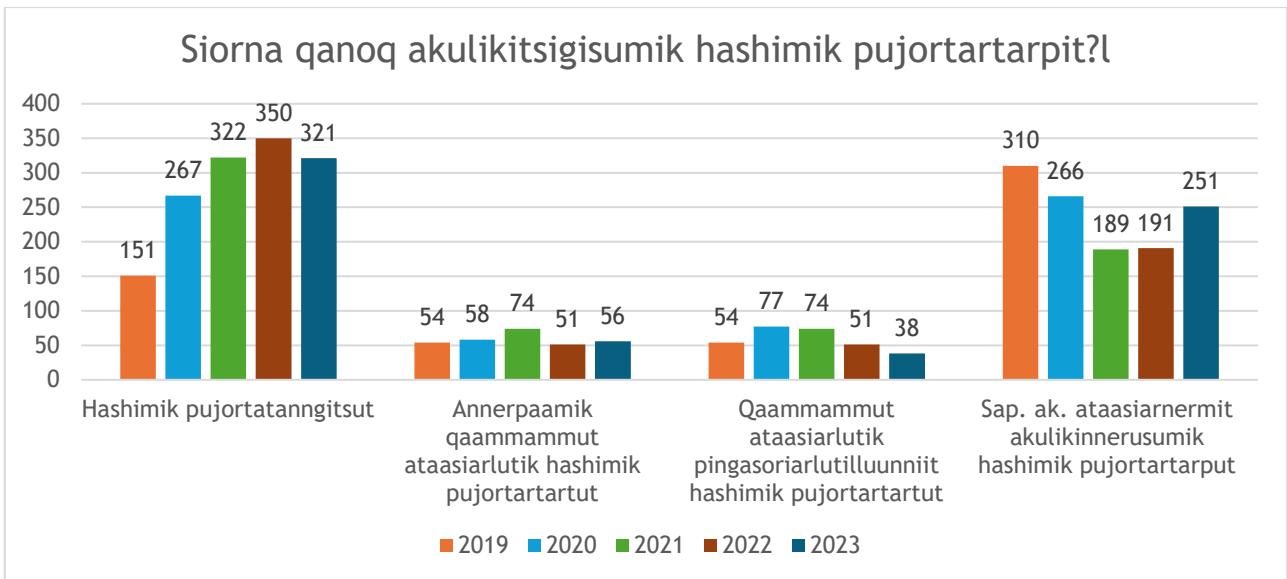
Takussutissiat 3.7-ip aamma 3.8-p takutippaa 2023-mi innuttaasut innersuunneqartut 2022-mi innuttaasunut innersuunneqartunut sanilliullugit imigassamik ajornartorsiuteqarnerisa annertussusaat. 2023-mi innuttaasut innersuunneqartut affaat (50 %) sakkortuumik pinngitsuuisinnaannginnerannik ilimanarsitsisumik imigassamik atuisuupput. Kisitsisit 2022-mit ikinnerularput, taamani 53 %-iummata. 17 %-it annertuumik atuisuupput, allalli 13 %-it ajoqusiinnaasumik atuisuullutik. 20 %-it imigassamik ajornartorsiuteqanngillat. 2023-mi, 2022 assigalugu, *Imigassartunngisaannarpungamik* akisut ilanngunneqarput. Apeqqummut '*Qanoq akulikitsigisunik imigassartortarpit*' akisimasut imigassamik ajornartorsiuteqanngitsunut 20 %-inut ilanngunneqarput.

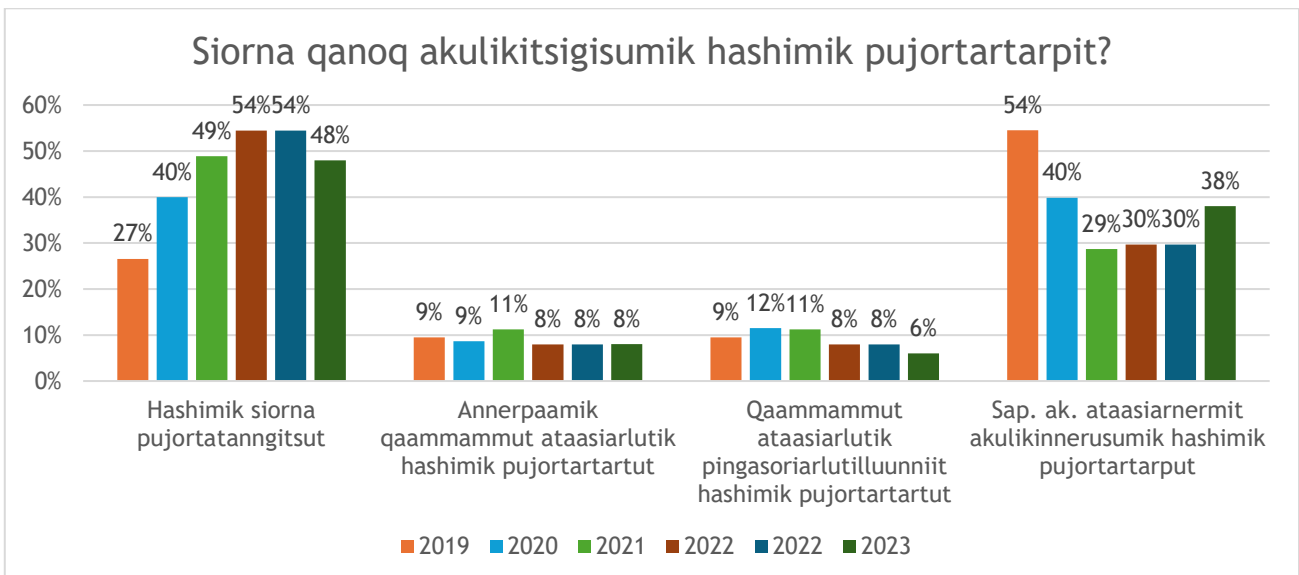
Takussutissiaq 3.7 aamma 3.8 2022-imi innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq (N = 643) 2023-imi innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq (N = 677)

Innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarneq

2018-imiilli hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa apeqquq "siorna qanoq akulikitsigisunik hashimik pujortartarpit?" tunngavigalugu nalilivigineqartarpoq. 2017-ip naalernerani DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) aamma atornerqalerpoq. DUDIT tassaavoq immersugassaq aqqanilinnik apeqquqitalik AUDIT-itulli hashimik ikiaroorunartunillu allanik ajornartorsiuteqarnerup imal. pinngitsuuisinnaannginnerup nammineq annertussusaanik naliliisoq. DUDIT imminut misiliutitut www.allorfik.gl-imi pissarsiassaavoq.

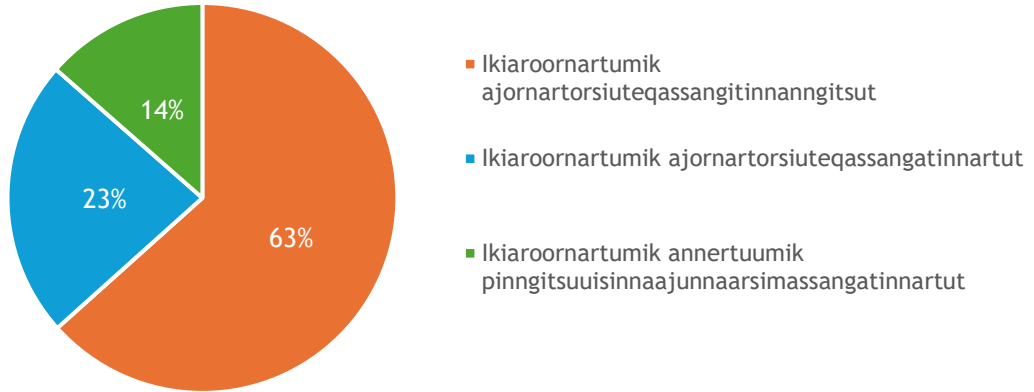
Takussutissiaq 3.9 "Siorna qanoq akulikitsigisumik hashimik pujortartarpit?" 2019-imi (N = 569), 2020-imi (N = 668), 2021-imi (N = 659), 2022-imi (N = 643), 2023-imilu (N=667)

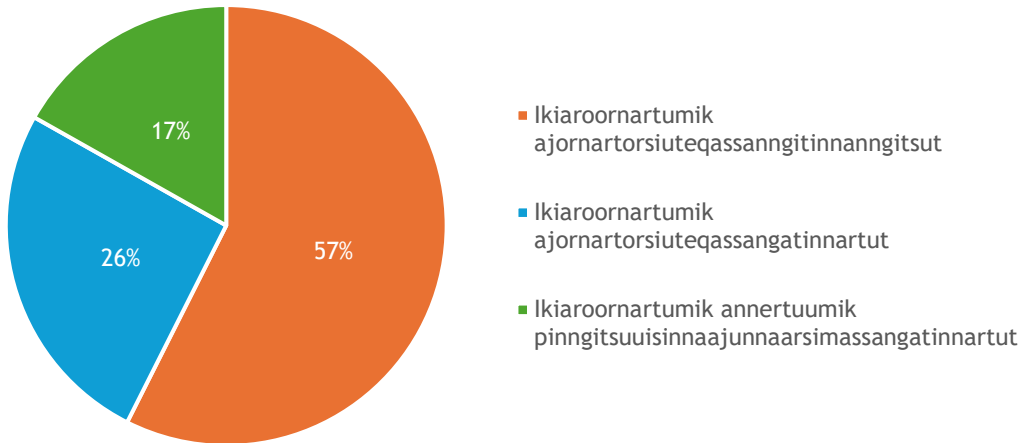
Takussutissiaq 3.10 "Siorna qanoq akulikitsigisumik hashimik pujortartarpit?" 2019-imi (N = 569), 2020-imi (N = 668), 2021-imi (N = 659), 2022-imi (N = 643) 2023-imilu (N=667)

Innuttaasut hashimik *siorna atuisimanertik* pillugu akissuteqaataat kisitsisinngorlugit aamma procentinngorlugit agguataarneri 2019-imiit 2023-mut ukiukkaartumik takussutissiarineri takussutissiani 3.9-mi 3.10-milu takutinneqarpoq. 2023-mi immikkut takuneqarsinnaavoq innuttaasut (38 %) sapaatip akunneranut ataasiarlutik imaluunniit akulikinnerusumik hashimik pujortartartut 2021-mut aamma 2022-mut sanilliullugu amerleriarsimasut. Taakkuali 2022-mi kisitsisinit (40%) aamma 2019-mi kisitsisinit (54%) annikinnerupput. Tamatuma peqatigisaanik hashimik pujortatannngitsut 2022-mi 54 %-iniit 2023-mi 48 %-inut ikileriarsimasut takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut tamarmik hashimik atuneq pillugu apeqqummut akissuteqarput. Innuttaasut katsorsartittut akornanni hashimik atuneq ataavartumik allannguuteqalernersoq nalunarpaq, imaluunniit piffissap ingerlanerani allannguutit 2021-mi aamma 2022-mi coronap ajornartoortitsinerata hashimik pissarsisinaanermut sunniteqarnerlussimaneranut attuumassuteqarnerisooq nalunarpaq. 2023-mi atunerup qaffannerata ilimanarsisippaa atuneq maanna qaffakkiartoqqilersooq, taamaattorli coronap ajornartoortitsinera sioqqullugu atuisut amerlassusaat suli angunagu.

2022-mi innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqartut (angutit)

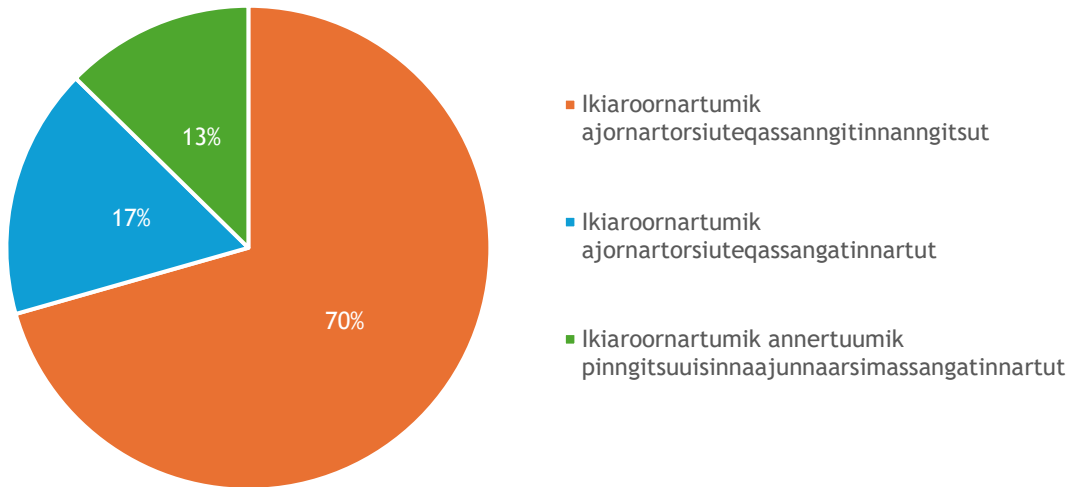

2023-mi innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqartut (angutit)

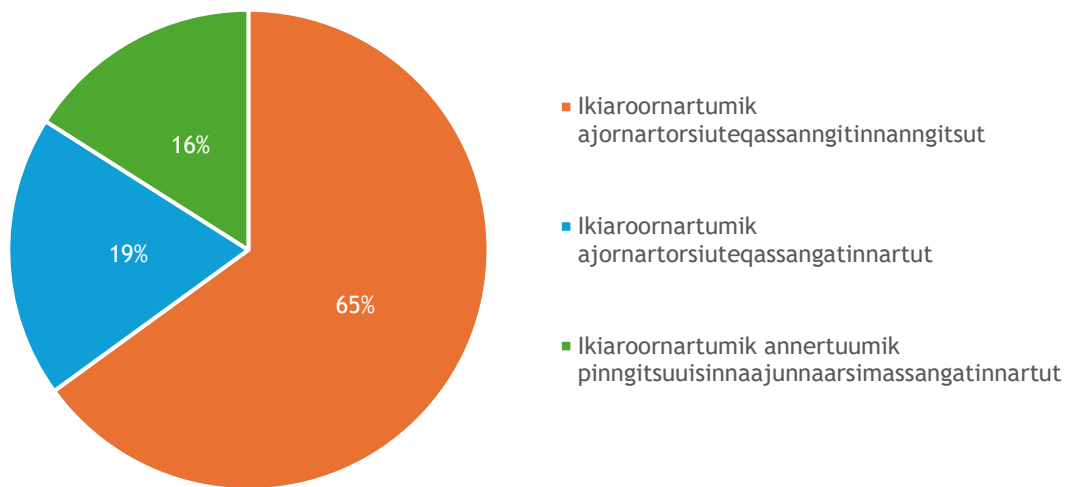

Takussutissiaq 3.11 aamma 3.121 Angutit hashimik ajornartorsiutillit nalilivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat 2022-mi ((N=303)) 2023-milu (N=348) amerlassusaat

2022-mi innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqartut (arnat)

2023-mi innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqartut (arnat)

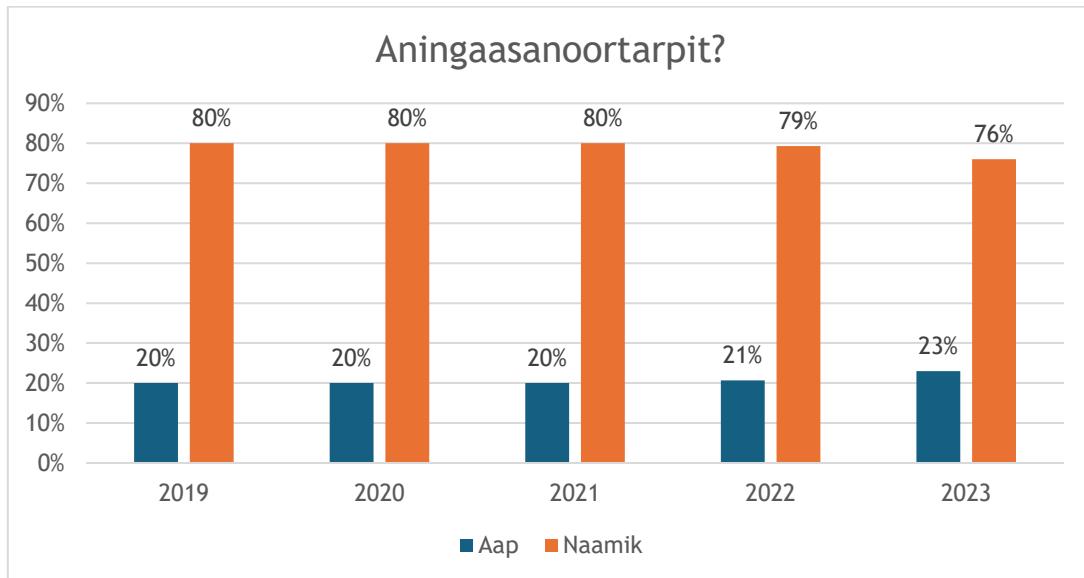
Takussutissiaq 3.13 aamma 3.141 Arnat hashimik ajornartorsiutillit naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat 2022-mi ((N=340)) 2023-milu(N=319) amerlassusaat (N=303)

2022-mi 2023-milu DUDIT atorlugu naliliinermi suaassusaannut agguataarneqarnerat takussutissiani 3.11-imiit 3.14-imut takuneqarsinnaavoq. DUDIT atorlugu naliliineq suaassutsinut immikkoortitigaavoq. 2022-mi 2023-milu angutit arnanit amerlanerusut hashimik ajornartorsiuteqarnertik pillugu katsorsartipput. Innuttaasut peqqissusaat pillugu misissuisarnerni aamma takuneqarsinnaavoq angutit arlallit, ingasammik angutit inuusunnerusut, hashimik pujortartartut.

Katsorsartittut hashimik sapaatip akunneranut ataasiarlutik akulikinnerusumilluunniit pujortartartut, takussutissiami 3.09-mi-3.10-mi takuneqarsinnaasut, assigalugit takuneqarsinnaavoq angutit aamma arnat hashimik pujortartarnermut annertuumik pingitsuisinnaajunnaartutut taaneqarsinnaasut 3 %-it missaaniittut.

Innersuunneqarnermi aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneq

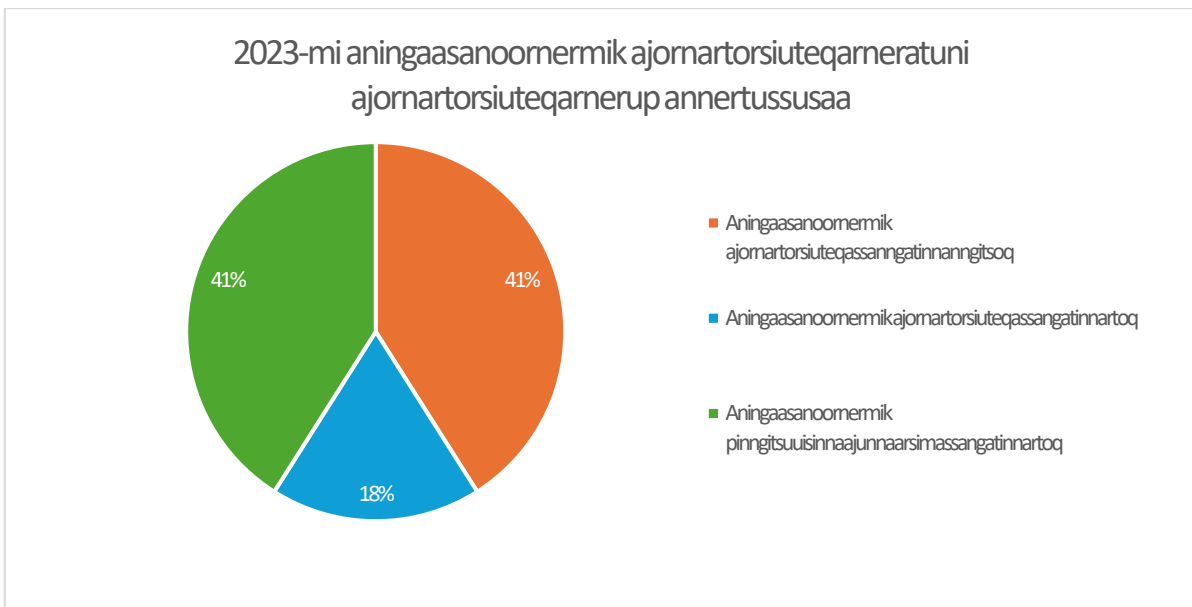
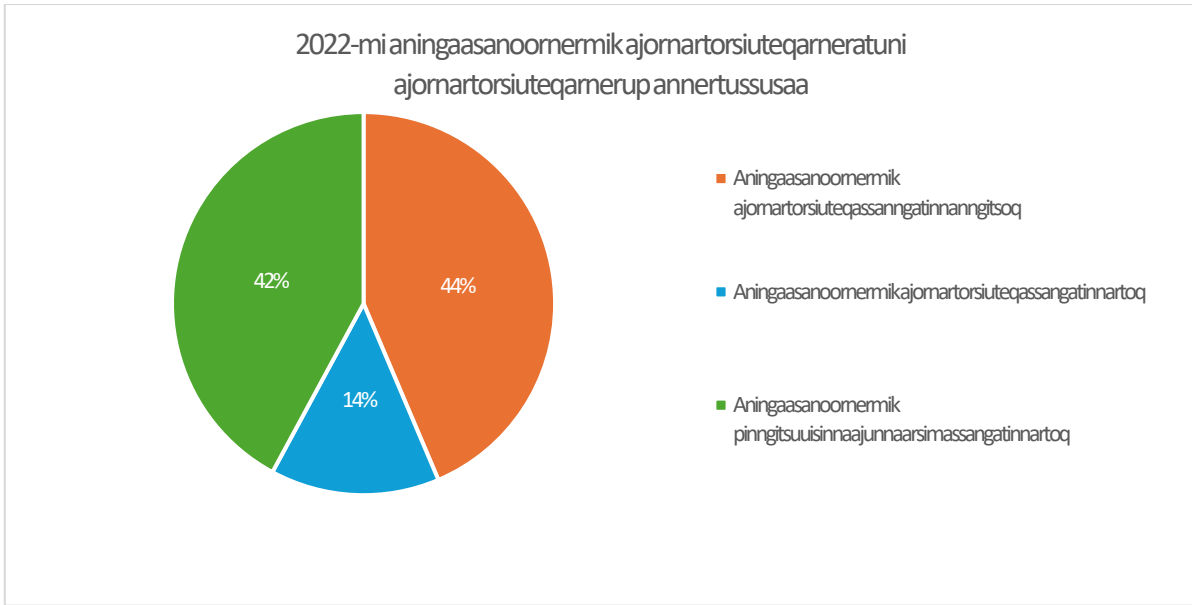
Aningaasanoorneq tassaavoq pinngitsuuisinnaajunnaarneq katsorsartinniartunik ikinnerpaanik innersuussiviusarteq. Aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneq apeqqummik "Aningaasanoortarpit?" apeqquteqarnikkut aamma apeqqutit allat qulit aningaasanoormut tunngasut tunngavigalugit naliliivigineqartarpoq. Misissuineq nammineq imminut misilinnertut Allorfiup nittartagaani www.allorfik.gl-imi pissarsiassaavoq.

Takussutissiaq 3.15 naliliivigineqareerlutik innersuussat aningaasanooriaasaasa ukiunut agguataarneqarnerat 2019-imi (N=743), 2020-imi (N=785), 2021-imi (N=752) 2022-imi (N=643) 2023-imilu (N=667)

Aningaasanooriaatsit ukiuni kingullerni tallimani ineriartornerat takussutissiami 3.15-imi takutinneqarpoq. Ukiut ingerlanerini aningaasanoorajunnermut katsorsartinniartut ukiuni kingullerni amerliartulaartut takuneqarsinnaavoq. 2019-miit 2021-mut 20 %-it, 2022-mi 21 %-it, taamatullu 2023-mi 23 %-it.

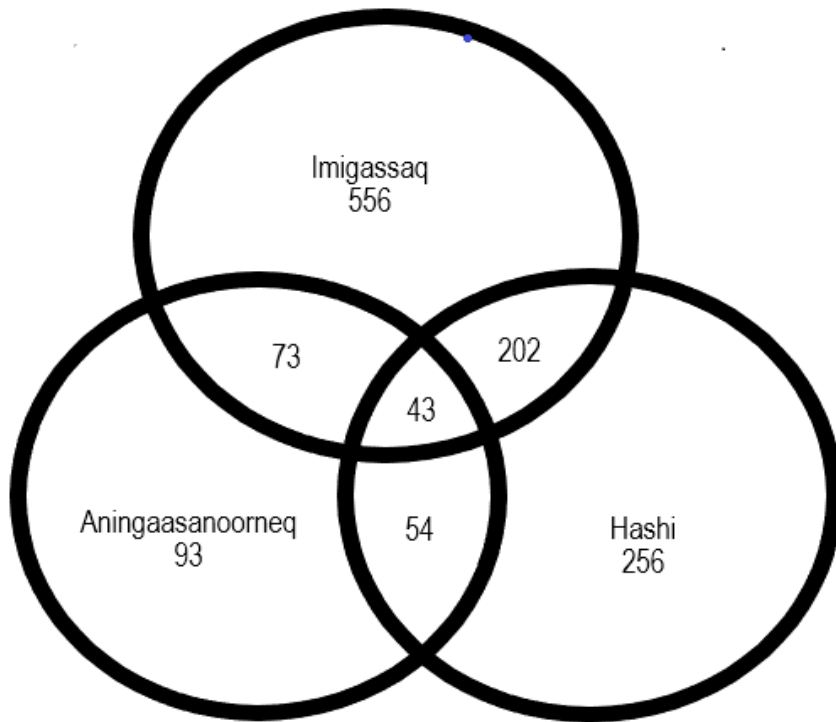
Naatsorsuutigineqarsinnaavoq amerliartornerat inuiaqatigiinni ajornartorsiutaaneranut ersiutaasoq, tamanna aamma soorlu Europami, pingaartumik inuusuttut akornanni, internettikkut aningaasanoortarnerup ajornartorsiutaajartornera takuneqarsinnaammat.

Takussutissiat 3.16 aamma 3.17 2022-mi aamma 2023-mi aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneratuni
ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa (N =133) 2022-mi (N=157) 2023-mi.

2022-mi 2023-milu nalileeriaaseq aallaavigalugu aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut agguataarsimanerat procentinngorlugu, takussutissiani 3.16-imi 3.17-imilu takutinneqarpoq. Takussutissiani kisitsisini innuttaasut aningaasanoortarnerartut taamaallaat pineqarput; innuttaasut aningaasanoortarnerisut apeqqummut angertut aningaasanoortarnermut tunngasunik apeqquteqarfigineqarput. 2021-mi aningaasanoortartut 37 %-ii akissuteqarnerminni aningaasanoormik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasutut naliliiffigineqarput, akerlianik 2022-mi taamatut naliliiffigineqartut 42 %-iusut. Taamaattumik isumaqarnarpoq aningaasanoortarnermik annertuumik ajornartorsiuteqartut 2021-mit 2022-mut amerleriarsimasut, tamannalu coronap ajornartoortitsinerata ilaatigut kinguneranik pissuteqarsinnaanersoq imaluunniit ataavartumik ajornartorsiutinngoriartornerseq ilisimaneqanngilaq.

Aanngajaarniutininik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq

Takussutissiaq 3.18 Aanngajaarniutininik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq, AUDIT, DUDIT apeqqutillu aningaasanoornermut tunngassutillit aallaavigalugit naliliivigisaq (innuttaasut ilaat arlaleriarlutik ilaasarmata takussutissiami innersuussanit amerlanerupput)

Naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat aanngajaarniummik ataasiinnarmik imal. aningaasanoornermik ajornartorsiuteqanngillat ataatsikkulli assigiinngitsunik ajornartorsiuteqarneq misigalugu. Naliliivigineqareerlutik innersuussat hashimik, imigassamik aningaasanoornermillu, taakkulu arlaatigut akuleriissillugit assigiinngitsunik ajornartorsiuteqartut, takussutissiami 3.18-imi takuneqarsinnaapput.

Takussutissiami 3.18-imi makku takutinneqarput:

- 556-it (83 %) imigassamik annertuumik atuineramik, ajoqusiisinnaasumik atuineramik imal. annertuumik pinngitsuuisinnaannginnermik ajornartorsiuteqarput. Taamaammat imigassaq tassaajuarsinnarpoq aanngajaarniummik aningaasanoornermillu ajornartorsiummut katsorsartinnissamut noqqaassutaagajunnerpaaq.
- 256-it (38 %) hashimik ajornartorsiutinngorsinnaasumik imal. annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarnermik ajornartorsiuteqarput.
- 93-it (14 %) aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarput aningaasanoornermilluunniit pinngitsuuisinnaanatik.
- Innuttaasut katillugit 202-it hashimik imigassamillu ajornartorsiuteqarput.
- Innuttaasut katillugit 73-it imigassamik aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqarput.
- Innuttaasut katillugit 54-it aningaasanoornermik hashimillu ajornartorsiuteqarput.
- Innuttaasut 43-it, taakku pingasut ataatsikkut tamaasa ajornartorsiutiginerarpaat.

2023-imi katsorsartittunit makku takussutissiamit ima inerniliivigineqarsinnaapput:

- Imigassap aanngajaarniummik - aningaasanoornermillu ajornartorsiummut katsorsartinnissamut suli noqqaassutaagajunnerpaajunera.
- Imigassamik ajornartorsiuteqarnerup saniatigut hashimik ajornartorsiuteqartut 36 %-iusut
- Hashimik ajornartorsiuteqartut imigassamittaaq ajornartorsiuteqartut 79 %-iusut

- Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqartut hashimittaaq ajornartorsiuteqartut 21 %-iusut
- Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqartut imigassamittaaq ajornartorsiuteqartut 78 %-iusut

Innuttaasut aanngajaarniutininik arlalinnik ajornartorsiuteqartut 2022-imut sanilliullugit 2023-imi amerlanerupput. 2022-imut takussutissiaq Allorfiup 2022-imi ukiumoortumik nalunaarusiaani pissarsiassaavoq.

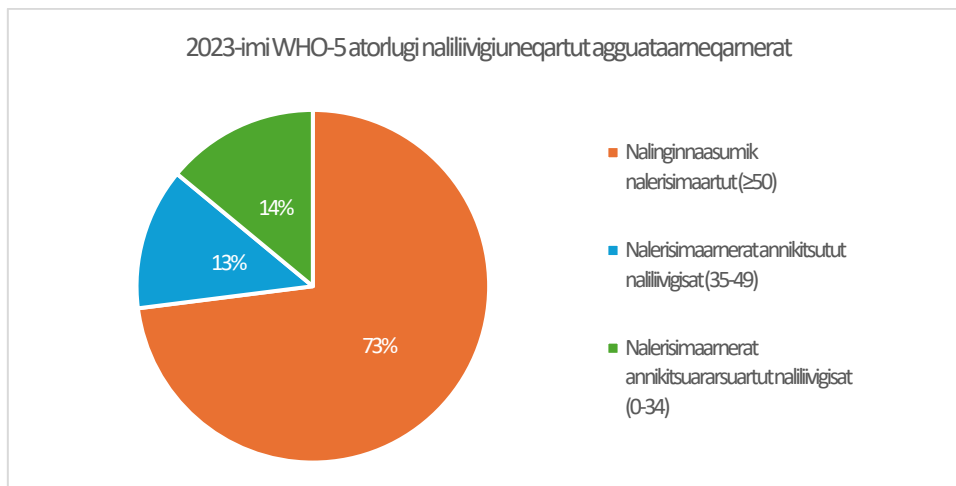
Tarnikkut peqqissuseq nalerisimaarnerlu

Nalerisimaarneq

WHO-5 tassaavoq immersugassaq nunani tamalaani atornerqartartoq tallimanik apeqquitalik innuttaasut inuunerisa naleqassusaannik nalerisimaarnerannillu naliliinissami ilisimatusarnermi atussallugu piukkunnartutut naliliivigisaq. Apeqquiti taakku tallimat 0-pointimiit (inuunerup naleqassusaata/nalerisimaarnerup ajornerpaaffigisinaasaanut) 100-pointinut (inuunerup naleqassusaata/ nalerisimaarnerup pitsaanerpaaffigisinaasaanut) naliligaapput. Nunatsinni innuttaasut WHO-5 naapertorlugu inuunerup naleqassusaanik qanoq naliliinerat pillugu maannamut paasisutissaqanngilaq, Nunanili Avannarlerni naliliinerup inerneru agguaqatigiissillugu 100-init 70-it missaanniippoq.

WHO-5-imit pointit makku aallaavigalugit immikkoortiterneqarput; agguaqatigiissitsinermi 50 pointit sinneqartulluunniit inuup inuunerminik nalinginnaasumik naleqartitsineranik paasineqarlutik, pointit 35-it 49-illu akornanniippata inuttaa ilungersualersimasinnaavoq/stress nikallungalaalersimasinnaalluniluunniit, pointillu 0-ip 34-illu akornanniippata annertunerusumik ilungersualersimasinnaavoq nikallunganerulersimasinnaalluniluunniit, taamaammallu Peqqinnissaqarfimmit naliliivigisariaqarluni.

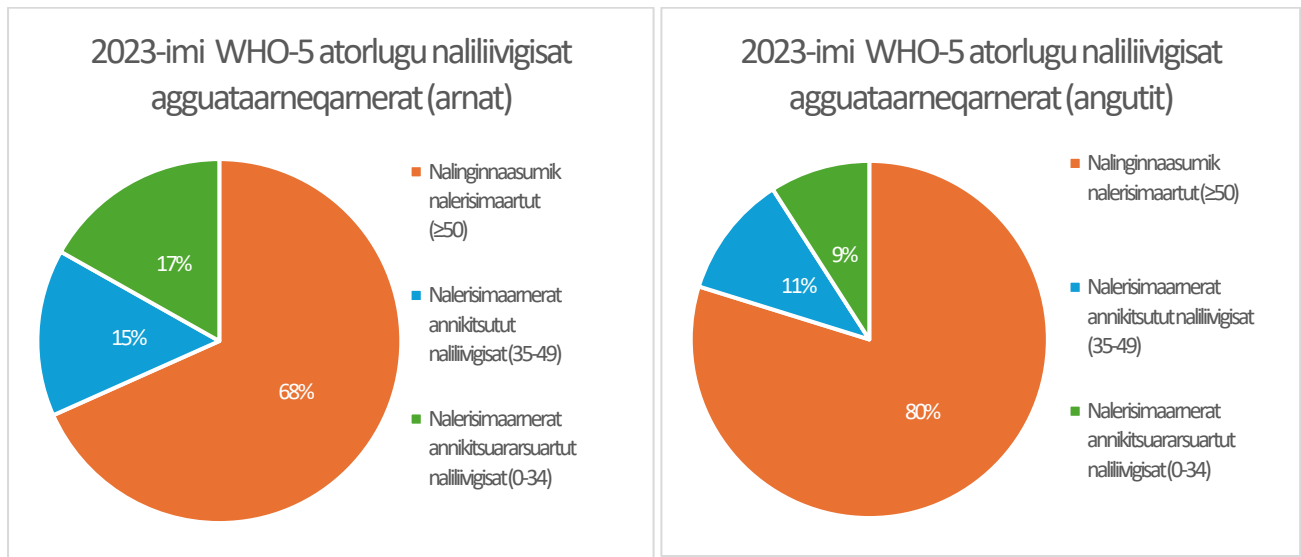
Innuttaasut aanngajaarniutininik ajornartorsiuteqarnermut katsorsartittut innersuunneqarnermut ilanngullugu WHO-5 -imik immersuisarput. Innuttaasut 2023-imi innersuunneqartut agguaqatigiissillugit WHO-5 atorlugu naliliinermi 63 pointinik naliliivigineqarput. Taannalu 2019-ip 2021-illu akornanni agguaqatigiissillugit 55 pointinik naliliivigineqarnermit qaffasinneruvoq. Taamaattoqarnera nassuiarsinnaanngilarput.

Takussutissiaq 3.19 2023-imi WHO-5 atorlugu naliliinerup agguataarneqarnera (N = 667)

Innuttaasut 2022-imi innersuussat 67 %-ii, WHO-5 atorlugu naliliinermi *nalinginnaasumik nalerisimaartutut* (≥50) naliliivigineqarnerat takussutissiami 3.19-imi takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut katsorsartittussatut innersuussat 17 %-ii WHO-5 atorlugu naliliinermi *nalerisimaarnerat annikitsutut* naliliivigineqarpoq (35-49), Innuttaasulli innersuunneqartut 16 %-ii WHO-5 atorlugu naliliinermi *nalerisimaarnerat annikitsuararsuurtut* (0-34) naliliivigineqarlutik.

Nalerisimaarnerup suaassutsimut agguataarneqarnera

Takussutissiaq 3.20-ilu aamma 3.21_ilu 2023-imi atorlugu angutit (N=319) arnat (N=348) naliliivigineqareernerisa

2023-imi ataatsimut isigalugit katsorsartinnissamut innersuunneqarnermi, arnat WHO-5 atorlugu naliliivigineqarnerat angutinit appasinneruvoq (takussutissiaq 3.20 aamma 3.21). Ukiuni siuliini aamma taamaappoq. Aggvaqatigiissillugit arnat WHO -5 atorlugu naliliivigineqarnerat 59 pointiuvoq, angutinilu 68 pointiulluni. Taamaalilluni angutit arnallu aggvaqatigiissillugit naliliivigineqarnerat 50 pointit sinnerpaat, tamannalu nalinginnaasumiit appasinneruvoq. Taamaalilluni angutini arnanilu aggvaqatigiissitsinermi 50 pointit sinnerpaat. Arnat angutinit pointikinnerunerat nunani allani aamma taamaappoq.

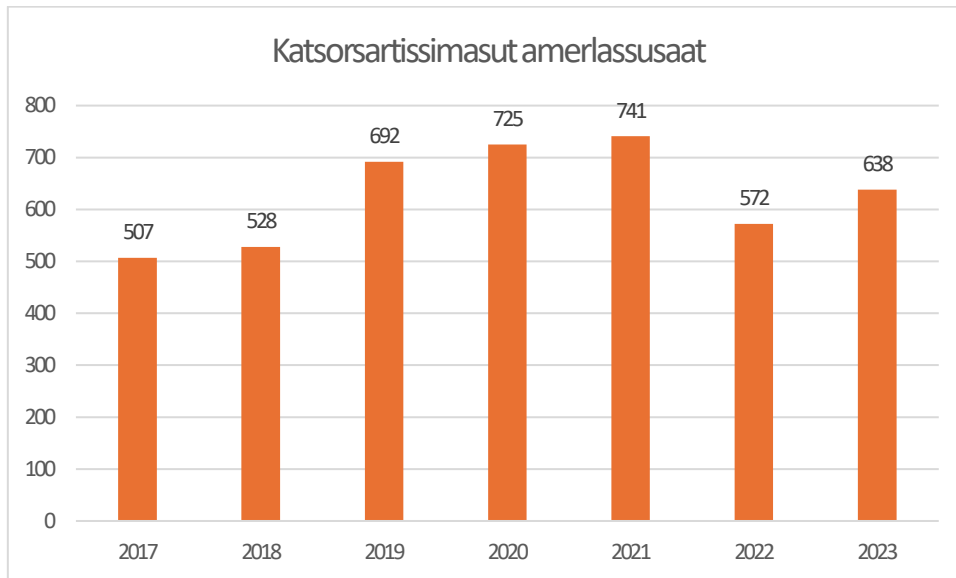
Arnani 61% angutinilu 74% WHO-5 atorlugu naliliivigineqarnermi nalinginnaasutut isigineqartumiittut (50 qaangerluguluunniit), takussutissiami 3.20-imi aamma 3.21-imi takuneqarsinnaavoq. Ataatsimulli isigalugit arnat 39%-ii nalinginnaasumiit tassalu 50-imit appasinnerusumik naliliivigineqartut angutit 26%-iupput.

4. 2023-imi katsorsaannermut tunngatillugu paasissutissat

Paasissutissiiviup 2017-imi pilersinneqarneraniit imarisai arlaleriarlugit annikitsunik allannguuteqarfigalugit nalimmassarneqarput.

2017-imiit 2023-imum katsorsaannerit

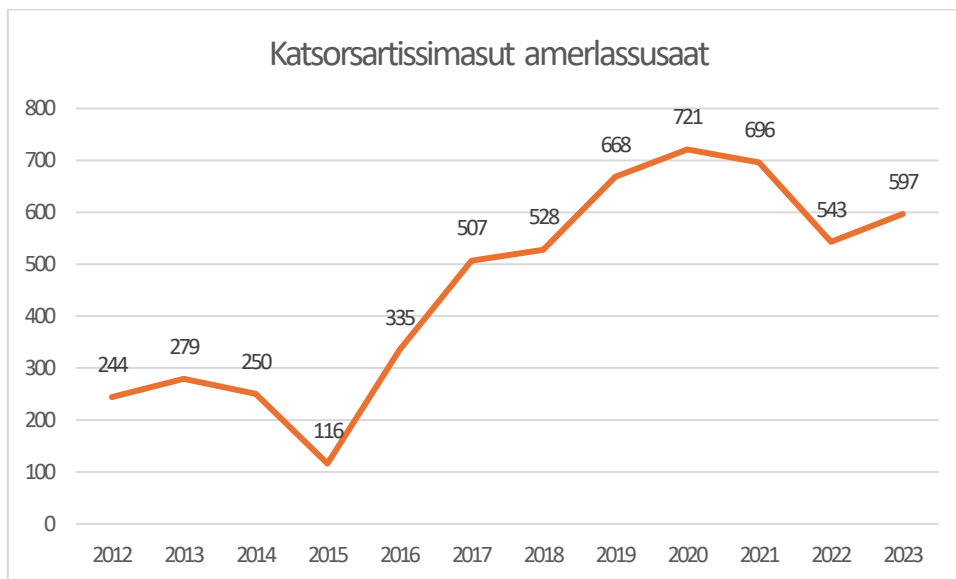
2023-imi innuttaasuni 597-imi katsorsaannerit 638-it ingerlanneqarput.

Takussutissiaq 4.1 2017-imi, 2018-imi 2019-imi, 2020-imi 2021-mi 2022-imi 2023-imilu (N = 4887) katsorsartissimasut

2017-imiilli katsorsartinnerit naammassiat maanaannarluunniit unitsitat amerlassusaasa ukiunut agguataarneqarnerat, takussutissiami 4.1-imi takutinneqarpoq. Katsorsartinnerminnik naammassinnissimasut katillugit 4403-it nalunaarsorneqarput. 2019-imiit (2021-mi katsorsartittut amerlassusaat pallinnagit) katsorsartittut 2022-mut sanilliullugit 2023-mi amerlilaarput.

2012-imiit 2022-imum katsorsartittut

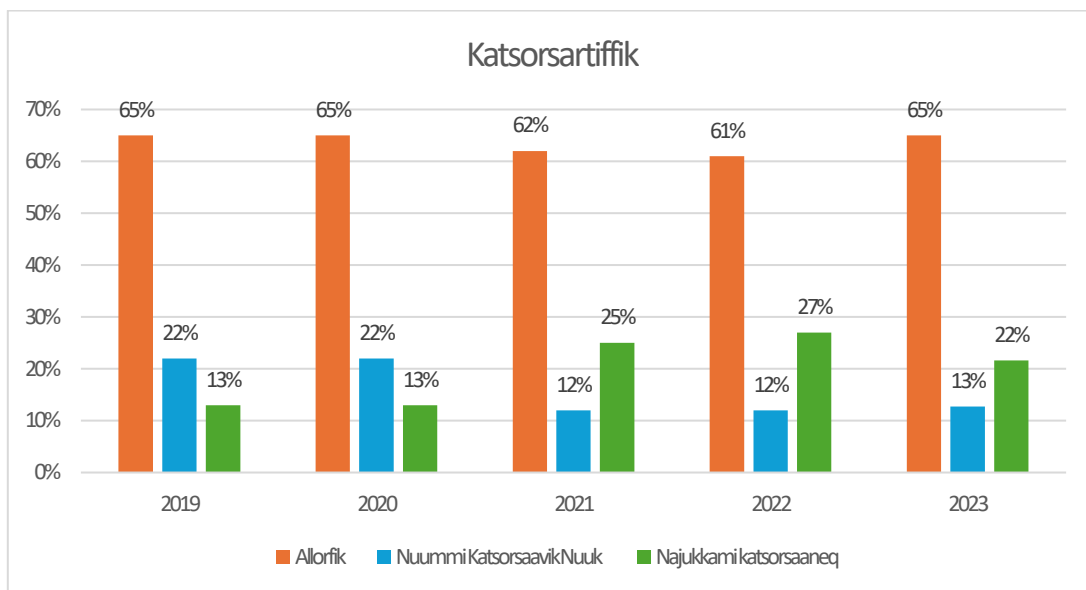
Takussutissiaq 4.2 2012-imiit 2022-imum (N = 4887) katsorsartissimasut amerlassusaat

2012-imiit 2023-imut katsorsartissimasut amerlassusaat takussutissiami 4.2-mi takuneqarsinnaavoq. Piffissami tamatumani innuttaasut katillugit 5484-it katsorsartipput. 2012-imiit 2015-imut tamatuma nalaani Peqqinnissaqarfimmut isumaqatigiissut naapertorlugu katsorsartittut namminerlu akiliillutik katsorsartittut ilaapput. Katsorsaanerit katsorsartittullu amerlassusaat, innuttaasut 2023-imi marloriarlutik arlaleriarlutilluunniit katsorsartissimanerat pissutaalluni, nikingapput.

2023-mi katsorsartiffiit

Kapitalimi siullermi allassimasutut katsorsaanerit najukkani neqeroorutaasinnaanissaat, kommuninit kissaataavoq. Katsorsaanerit katsorsartiffinnut assigiinngitsunut agguataarneqarnerat tamanna tunngavigalugu 2018-imiit 2023-imut allanngorput (Takussutissiaq 4.3).

Inooriaatsimik aanngajaarniutinik atuiffiunngitsumik aamma/imal. aningaasanoorfiunngitsumik attassiniarnissap ajornakusoornera katsorsartinneermiinnani ulluinnarmi inuunermut qimatamut uternermiippoq. Taamaammat kommunit najukkani katsorsaasarnissamik kissaataat isumaqaqaaq. Katsorsaanerup innuttaasup najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami neqeroorutiginnissaa, pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu inatsimmi innersuussinermi piumasaqaatitut ilaavoq. Tamatumunnga patsisaasut arlaliupput. Innuttaasup katsorsartinneermi nalaani ilisimalikkaminik inooriaaserilikkaminillu ulluinnarni inuunermi misiliisinaanissaa, tamatumalu peqatigisaanik innuttaasumut tunngatillugu suliniutissanik nukittorsaanissamat, qanigisaasunillu katsorsaansissamat pitsaanerusumik periarfissinneqarnissaq.

Takussutissiaq 4.3 2016-imi (N = 335), 2017-imi (N = 507), 2018-imi (N = 528) 2019-imi (N = 673) 2020-imi (N = 872) 2021-imi (N= 741) 2022-imi (N=545) 2023-imi (N=638) katsorsartissimasut katsorsartiffinnut agguataarneqarnerat

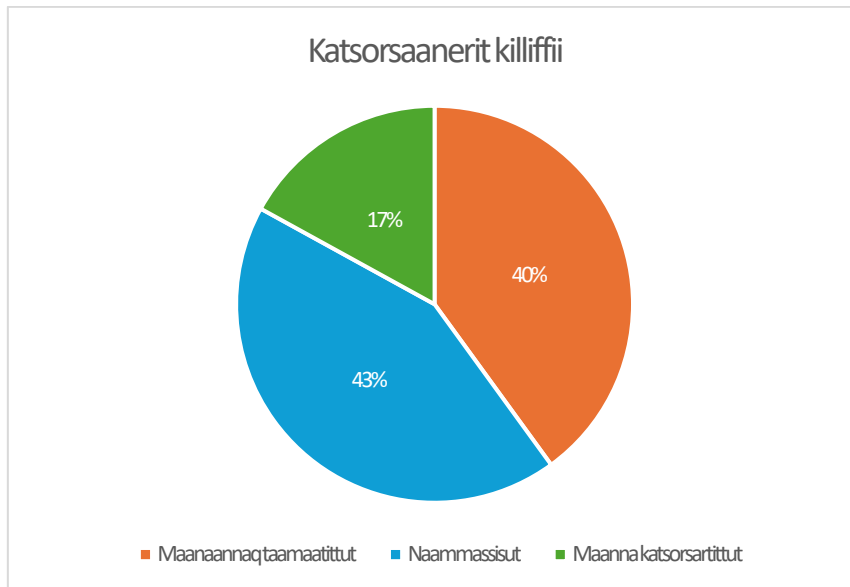
Nuummi qitiusumi katsorsartittut ukiut ingerlanerini ikiliartorput, 2023-milu 87 %-it najukkaminni Allorfimmi kiisalu nammineq illoqarfigisami nunaqarfigisamiluunniit katsorsartillutik. 2021-miit najukkani illoqarfinni Allorfeqanngitsuni tamani - Qaanaaq Ittoqqortoormiillu- ukiumut ataasiarlutik katsorsaaviusartut eqqaassanngikkaanni- ukiumut marloriarluni katsorsartissinnaaneq neqeroorutaaleraluaq, 2023-imi najukkaminni katsorsartittut ikilerialaarsimapput. Tasiilaq immikkut aqqissuussivigineqarnikkut, ukiumut marloriarluni immikkut innuttaasunut 22-it pallittunut katsorsaaviusarpoq. Innuttaasut arfinillit amerlanerilluunniit kissaatigippassuk, nunaqarfinni katsorsaasoqarsinnaanera kommuninut periarfissaavortaaq, najukkani katsorsaansissat pilersaarutaasut ingerlanneqanngitsulli illoqarfinni nunaqarfinniluunniit allani atorniarneqartarput. Tamatuma saniatigut innuttaasunut taama kissaateqartunut oqarasuaatikkut internetsikkulluunniit katsorsartinneq Allorfinnit neqeroorutaavortaaq.

Katsorsaanneri killiffik

Katsorsaannerit naammassiat, siornatigut innuttaasup minnerpaamik sap. ak. arfinilinni katsorsartissimaneratut nassuiarneqartarput, 2023-imili qarasaasiakkut nalunaarsuiffimmi naammassimasutut nalunaarsukkat - katsorsaannerit ilaasa sap. ak. arfinillit inorlugit naammassineqarsinnaasarnerat tunngavigalugu - naatsorsorneqarlutik.

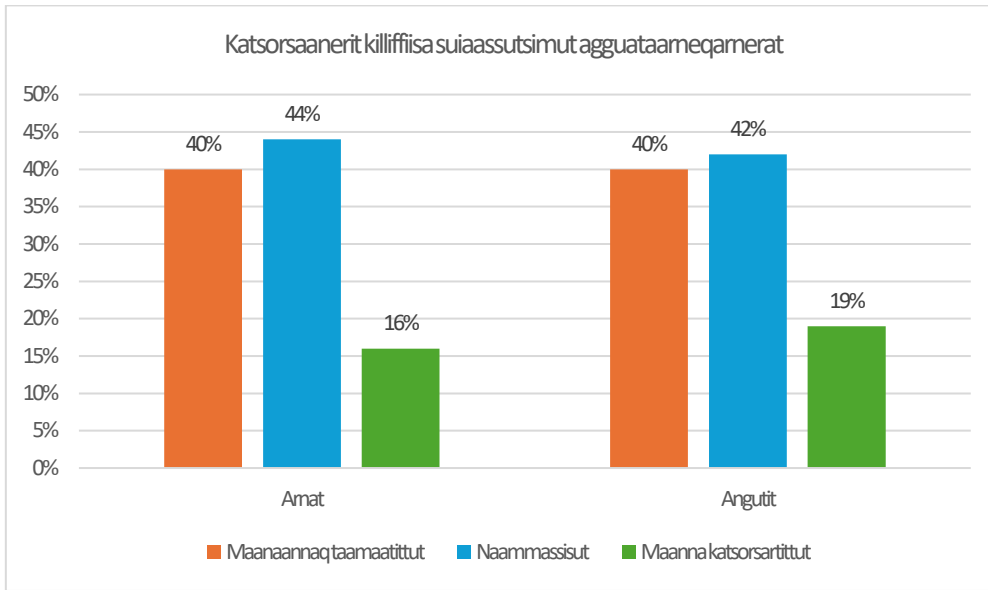
Katsorsartinnerminnik naammassinnittut 2022-imi 61%-imiit 2023-imi 43%-imut apparput (Takussutissiaq 4.4), katsorsartinnerminnullu sulii ingerlatsisut allannguuteqarpiaratik 2022-imi 18 %-iupput 2023-imilu 17%-iullutik. 2023-imi naatsorsuineri periusaasoq allaanerunerugaluortoq katsorsartinnerminnik naammassinnittut qangaaniit ikinnerussammata, innuttaasut ikinnerusut katsorsartinnerminnik naammassinninnissaat inerniliuttariaqarpoq. Taama ineriartorneq annertuumik ernumanaateqarpoq.

Tamatuma peqatigisaanik innuttaasut katsorsartittut ukiut ingerlanerini unammilligassaqarnerulersimanerat innuttaasup anngajaarniummik taamaallaat ajornartorsiuteqarnera, imal. allatigut ajornartorsiuteqarnera, ass. ineqarnermut, aningaasaqarnermut suliffeqarnermullu tunngatillugu, minnerunngitsumillu inuttut ajornartorsiuteqarneq, peroriartornermi ajornartorsiuteqarsimanermik innuttaasup sulii sorsuutigisaanik patsiseqarajuttoq, naammassinnittarnermut annertuumik apeqqutaammat, innuttaasut ikinnerusut katsorsartinnerminnik naammassinnittarnissaannik isumaqartoq takuarput. Katsorsaannerinnaq ingerlanneqarsinnaanngilaq "pinngitsuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq" katsorsaasup, kommunit Peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinnissamik annertuumik piumasaqaatitaqarpoq. Taamaalillutik katsorsartereermermi pisussanut isumaginninnikkut, suliffeqarnikkut allatigullu, katsorsartinnerup nalaani iliuusissanik pilersaarusiornissamat kommunit pisussaaffeqarput. Tamatuma ingerlanniarnera ajornakusoorpoq ajornakusoorsimallunilu. Taamaalillutik Allorfiup 2023-imi ukiumoortumik nalunaarusiaani uppersarsineqartutut, innuttaasut ikittuinnaat inatsimmi piumasaqaataasumik katsorsartereermermi pisussanut kommunit pilersaarusiunneqartarput.

Takussutissiaq 4.4 Katsorsaanneri killiffik (N = 638)

Katsorsaannermi killiffiup suaassutsinut agguataarneqarnera

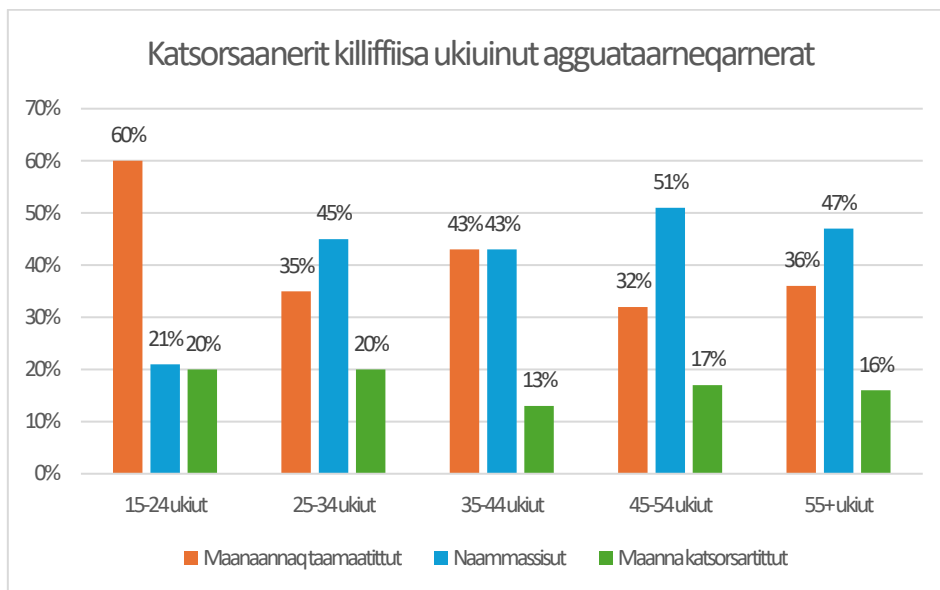

Takussutissiaq 4.5 Katsorsakkat suaassusaannut agguataarneqarnerat (N angutit = 301, N arnat = 337)

Katsorsartinnermi killiffiup angutini arnanilu agguataarsimanera takussutissiami 4.5-imi takutinneqarpoq. 2023-imi arnat angutinut sanilliullugit amerlanerulaartut katsorsartinnerminnik naammassinnissimanerat, assigiinngissulli annikeqisoq, takuneqarsinnaavoq. 2019-imi, 2020-mi 2022-milu arnat angutinit amerlanerulaartut katsorsartinnerminnik naammassinnissimasut, 2021-mili katsorsartinnerminnik naammassinnittuni angutit arnanit amerlanerusut paasineqarpoq. Assigiinngissutaasoq imaaliiallaannaq nassuiaatissaqanngilaq, coronamulli tunngatillugu iliuuserisat assigiinngitsumik sunniinerat nassuiaatit ilagisinnaavaat. Tamatuma saniatigut takuneqarsinnaavoq angutit arnanit amerlanerulaartut katsorsarneqarnerminnik suli "ingerlatsisut".

Katsorsaannermi killiffiup ukiunut agguataarneqarnera

2023-imi ukioqatigiiaani ataasiakkaani qassit katsorsartinnerminnik naammassinnittut, maanaannaq unitsitsisut imal. suli naammassinnngitsut, takussutissiami 4.6-imi takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 4.6 Katsorsaannermi killiffiup ukiunut agguataarneqarnera (N = 637)

2023-imi katsorsartinnerminnik naamassinnittut 15-it 24-illu akornanni ukiullit 60%-iullutik ikinnerpaajusut takuneqarsinnaavoq. Inuusuttut katsorsartinnissamut aalajangiusimanninniarnersa ajoraluartumik ajornakusoornera, nunani allani amerlasuuni ilisimaneqarpoq, pingaartumik inuusuttuni angajoqqaaminnut, peroriartornermilu pitsaanngitsunik atugassaqartitaanermut tunngatillugu allanik ajornartorsiuteqarsimasuni.

5. Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI) 2023

Allorfiup aallartinneranut atatillugu aanngajaarniutit ajornartorsiuteqarnermut katsorsartinnerit inernerinik nakkutilliisinaanngornissaq annertuumik kissaataavoq. Nuna Tamakkerlugu Aanngajaarniutit pillugit Paasissutissiivik innersuussanut paasissutissiivimmik, katsorsartittunut paasissutissiivimmik kiisalu nuna tamakkerlugu paasissutissiivimmik (KN-ASI) immikkoortortaqqarpoq. Namminersorlutik Oqartussanut innuttaasunik aanngajaarniutit ajornartorsiutitinnik katsorsaasut tamarmik KN-ASI-mut nalunaaruteqartussaapput. Paasissutissiivimmik KN-ASI-mut immersugassaq Addiction Severity Index, nunatsinnut naleqqussagaq tunngaviuvoq.

2017-imiit KN-ASI-mut nalunaaruteqarnek kalaallisut danskisullu ingerlanneqarsinnaanngorpoq paasissutissiivillu annertusineqarluni.

2017 sioqqullugu katsorsartinnerup aallartinnerani naammassineranilu nalunaarsuisoqartarpoq. Katsorsartiffimmi katsorsartinnerup naammassinerani katsorsartereernermilu qaammatit arfinillit qaangiunneranni killiffimmik nalunaarsuineq 2017-imiit atuutilersinneqarpoq. Tamatuma saniatigut sap. ak. arfinilinni katsorsartereernerup kingorna killiffissuineq 2018-ip naalernerani atuutilersinneqarpoq. 2019-imi pinngitsuisinnaajunnaarnek pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq naapertorlugu, kommuunittaq qaammatit pingasut aqqaneq-marlullu qaangiunneranni paasissutissiivimmik nalunaaruteqartarnissaat piumasaqaataalperpoq. Ataatsimut paasissutissat innuttaasup katsorsartereernermini, katsorsartinnermini angusami attatiinnarsinnaanissaannut periarfissinneqarsimaneramik naliliinissamut periarfissiissapput.

2018-imi innersuussivinnik, tassalu Allorfiup kommunimik imal. suliffinnik innersuussinnaatitaasunik, Allorfimmut isumaqatigiissut aqqutigalugu, suleqateqarniarnek misilippaa. Taakku katsorsartinnerup naammassineraniit qaammatit pingasut aqqaneq-marlullu qaangiunneranni nalunaaruteqartarnissaat kissaataavoq. Tamanna 2019-imi inatsisitigut piumasaqaataaleraluaq taama pisoqangilaq, 2020-imiit katsorsartereernermini qaammatit pingasut aqqaneq-marlullu qaangiunneranni paasissutissiivimmik nalunaaruteqartarnissamik qulakkeerisarnissaq Allorfimmit aallartinneqarpoq, katsorsartiffiullu nammineq pisarnertut qaammatit arfinillit qaangiunneranni nalunaarutiginnittarnissaq qulakkiigassarilerlugu. Nalunaarutiginninneq katsorsartinnerminnik naammassinnissimasunut tamanut atuuppoq.

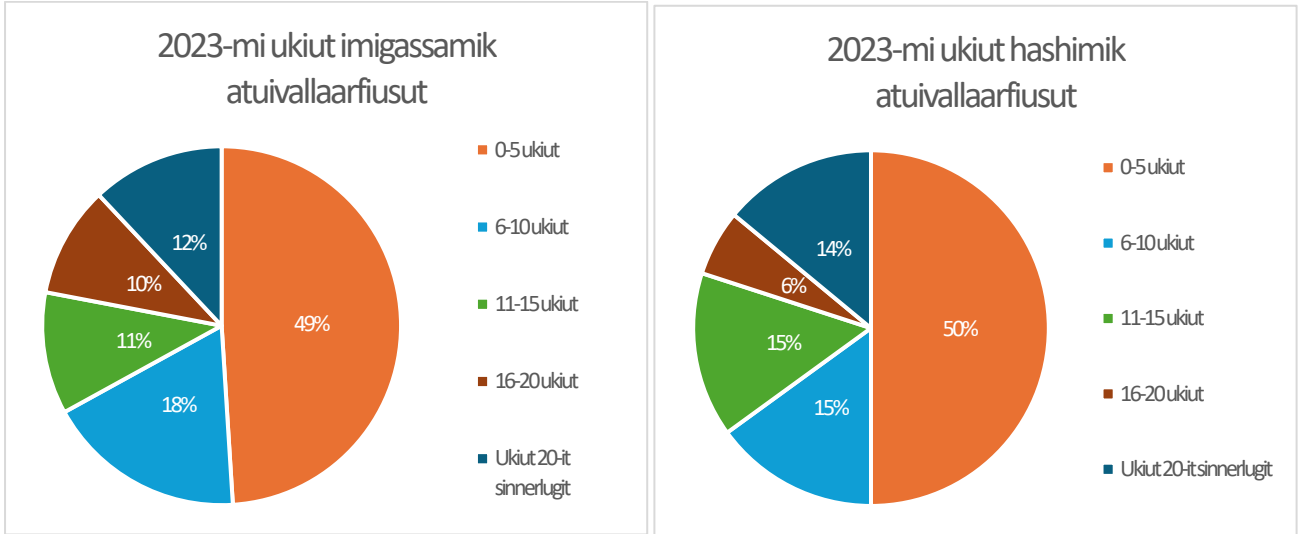
2022-mi katsorsartissimasut 448-it (81%) aallartinnermini nuna tamakkerlugu paasissutissiivimmik atugassanik apersorneqarput, 2016-imi 2017-imi katillugit 545-it, 2018-imi 482-it, 2019-imi 353-it, 2020-mi 422-it 2021-milu 577-it taamatut apersorneqarlutik. Innuttaasup katsorsaasullu imminnut atassuteqarlunissaat piumasaqaataammat, Allorfinni katsorsartinneq aallartilaareersoq apersuineq ingerlanneqartarpoq. Paasissutissat tamakkiisuunissaannut piffissami eqqortumi apersuineq sapinngisamillu amerlanerpaanik apersuinissaq oqimaqatigiissaagassaapput.

Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivirususaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq

Innuttaasut aanngajaarniutit aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqartut, ajornartorsiuteqalernermit piarnerpaamik katsorsartinnissaat kissaataavoq. Innuttaasup aangajaarniutit ajornartorsiuteqarnerata sivitsoriartornera ilutigalugu ajornartorsiutit kingunerluutaasullu timimut, tarnimut inuttullu atukkanut sunniutaasa annertusiartortarnerat, tamatumani patsissavoq.

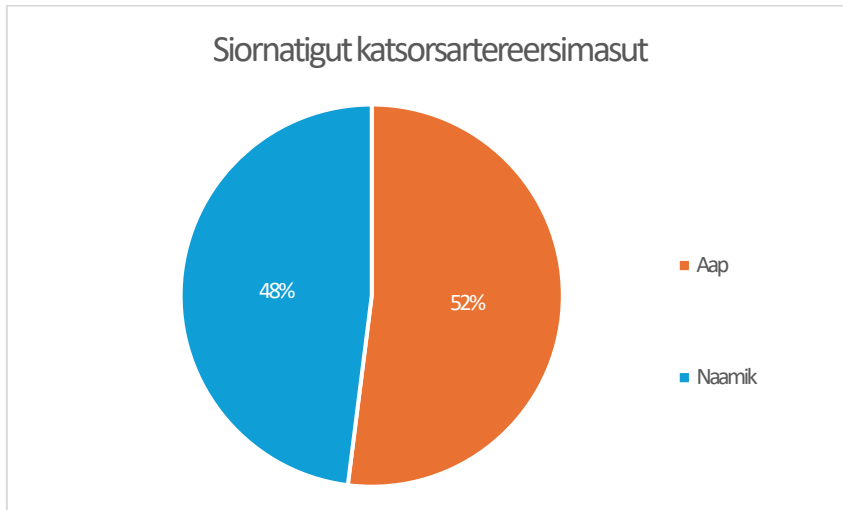
2022-mi katsorsartittut amerlanersaasa ukiut 0 - 5 akornanni imigassamik imal. hashimik atuvallaarsimanerat, takussutissiami 5.1-imi 5.2-milu takuneqarsinnaavoq. Imigassamik atuvallaarnermut katsorsartittuni 49 %-it, hashimillu atuvallaartuni 55 %-it ajornartorsiutinngorneraniit ukiut tallimat inortut qaangiunneranni katsorsartilertut. Katsorsartittut 18 %-ii ukiut arfinillit qulillu akornanni imigassamik, 15%-illu hashimik atuvallaarsimmamata, ukiuni amerlasuuni ajornartorsiuteqartut sulii amerlapput. 2023-imi katsorsartittuni 10-11 %-it ukiut 11-15-it imal. 16-20-illu akornanni aanngajaarniummik

ajornartorsiuteqarsimapput, katsorsartissimasut 15 %-it ukiut 20-it sinnerlugit imigassamik atuivallaarsimapput, 11 % -illu ukiut 20-it sinnerlugit hashimik atuivallaarsimallutik.

Takussutissiaq 5.1 Ukiut imigassamik atuivallaarfiusut amerlassusaat (N = 465) Takussutissiaq 5.2 Ukiut hashimik atuivallaarfiusut (N = 277)

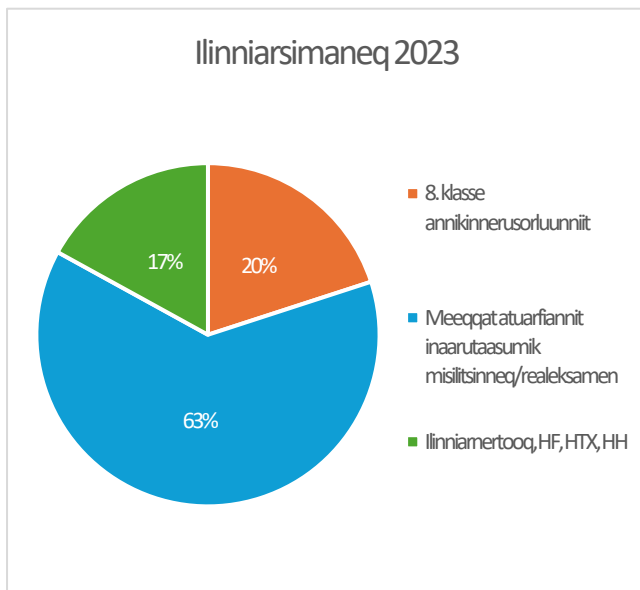
Katsorsartinneq iluaqutaavoq innuttaasulli amerlasuut aanngajaarniutunik ajornartorsiuteqartut arlaleriarlutik katsorsartittariaqartarput. Katsorsartinnerup pinngitsuuisinnaajunnaarnermut sunniutaa, tunngaviumik nappaatitut allatut inooriaatsimut attuumassuteqartutulli, ass. tupatornermut pualavallaarnermullu sunniutaatut annertutigisutut naliliivigineqarpoq. Innuttaasulli katsorsarteqqittartut amerliartorpasipput. 2023-mi siullerpaamik affaat sinneqartut katsorsartereersimapput. 2022-mi 54 %-it siornatigut katsorsartereersimangillat 46 %-illu katsorsartereersimallutik. Tamatumani ajornartorsiutaasut tassaapput imigassaq, hashi, aningaasanoorneq, naamaarneq allallu.

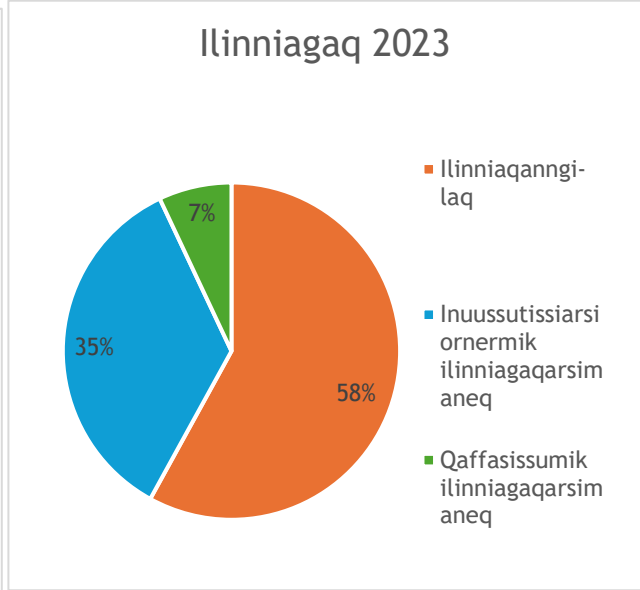
Takussutissiaq 5.3 Innuttaasut siornatigut aanngajaarniutunik ajornartorsiuteqarnerminnut katsorsartereersimasut amerlassusaat (N = 457)

Atuarsimaneq, inuussutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu

Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut sivikitsumik atuarsimapput.

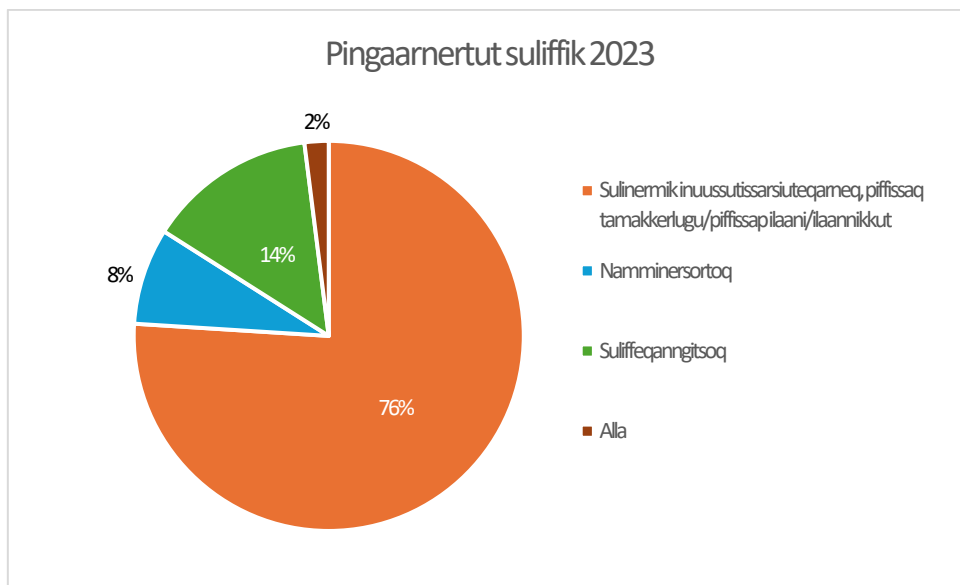

Takussutissiaq 5.4 Katsorsartittut akornanni ilinniakkat qaffasissusaat (N = 473)

Takussutissiaq 5.5 Katsorsartittut akornanni ingerlariaqqiffiusumik ilinniagaqarneq (N = 473) (inuussutissarsiummut sammititamik ilinniakkanut ilaapput ikiortitut, assistentitut imal. inuussutissarsiutinut sammivilimmik sivisuumik ilinniagaqarneq. Qaffasissumik ilinniakkanut ilaapput universitetimi bacheloritut kandidatitullu ilinniagaqarneq)

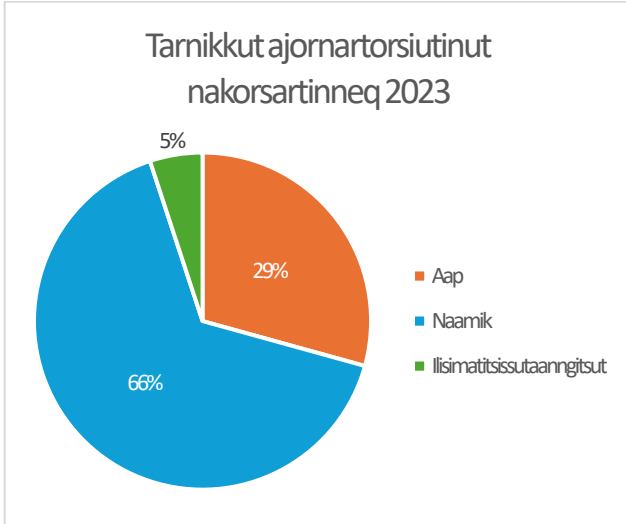
Katsorsartissimasuni 83 %-it meeqqat atuarfianni inaarutaasumik misilitsinnertut nalilertarialimmik annikinnerusumilluunniit atuarsimasut, 17 %-it ilinniarnertuunngorsimasut qaffasinnerusumilluunniit ilinniarsimasut, takussutissiami 5.4-mi takuneqarsinnaavoq. Takussutissiaq 5.5 naapertorlugu katsorsartissimasuni 58 %-it meeqqat atuarfiannit anernermit ingerlariaqqissimangillat, 35 %-it inuussutissarsiummut sammititamik ilinniagaqarsimapput 7 %-illu qaffasissumik ilinniagaqarsimallutik.

Takussutissiaq 5.6 Katsorsartittut akornanni ukiut kingulliit pingasut iluanni suliffik pingaarneq (N = 473), *Piffissaq tamakkerlugu/piffissap ilaanaa/ilaannikkuinnaq

Katsorsartittut arlallit suliffeqanngillat. Takussutissiaq 5.6 naapertorlugu katsorsartissimasut katillugit 86 %-it akissarsialittut suliffeqarput (76 %) imal. namminersortutut (8 %). Katsorsartissimasuni suliffeqanngitsut 14 %-iupput. Innuttaasut taakku angerlarsimaannartuupput, soraarnerupput, ilinniartuupput, suliffeqanngitsuullutik imal. pisortanit ikiorsiissutisarlutik.

Peqqissutsimut tunngasut

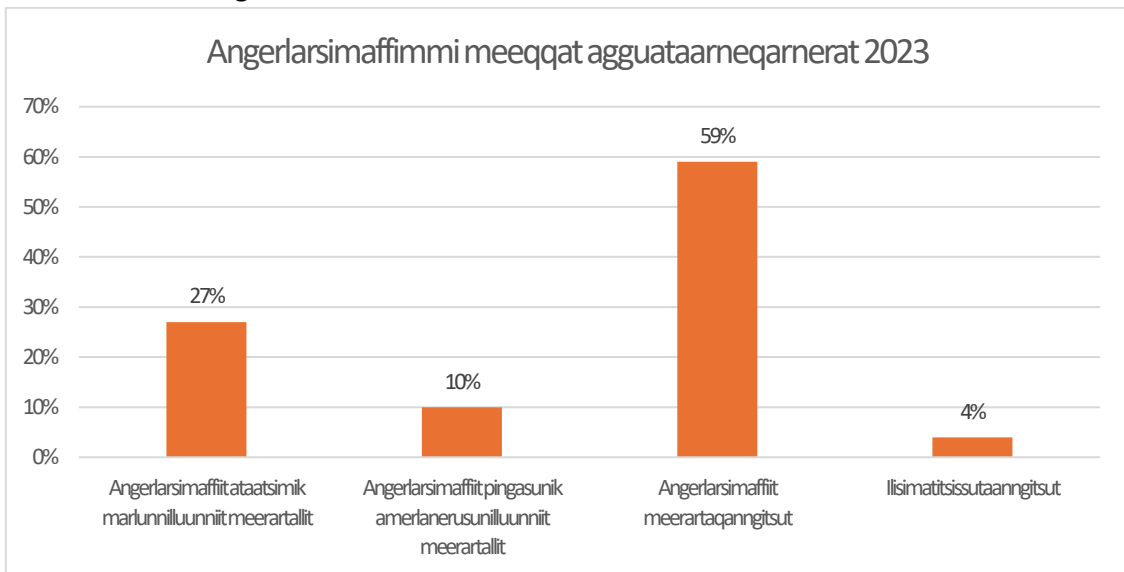
Takussutissiaq 5.7 Uninnganatik uninngallutilluunniit tarnimikkut ajornartorsiutiminnik katsorsartissimasut amerlassusaat (N =

Takussutissiaq 5.8 Timikkut peqqissutsimikkut ajornartorsiutiminnut katsorsartissimasut amerlassusaat (N =

Aanngajaarniutinik ajornartorsiuteqartut peqqissutsimut tunngasunik allanik arlalinnillu ataatsikkut ajornartorsiuteqarajupput. Katsorsartissimasuni 24 %-it tarnimikkut ajornartorsiuteqarneq pissutigalugu (uninnganatik uninngallutilluunniit) katsorsartissimaneartut, takussutissiaq 5.7-imi takuneqarsinnaavoq. Apeqqut una tunngavigalugu: "Inuuninnut sunniuteqartunik anigugassaannngitsunik timikkut ajoqusersimavit nappaateqarpilluunniit?" katsorsartissimasuni katillugit 29 %-it timikkut peqqissutsimikkut ajornartorsiuteqarlutik nakorsartissimaneartut (Takussutissiaq 5.8).

Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit

Takussutissiaq 5.9 Katsorsartittut meerallit akornanni meeqqat angerlarsimasut agguataarneqarnerat (N = 451)

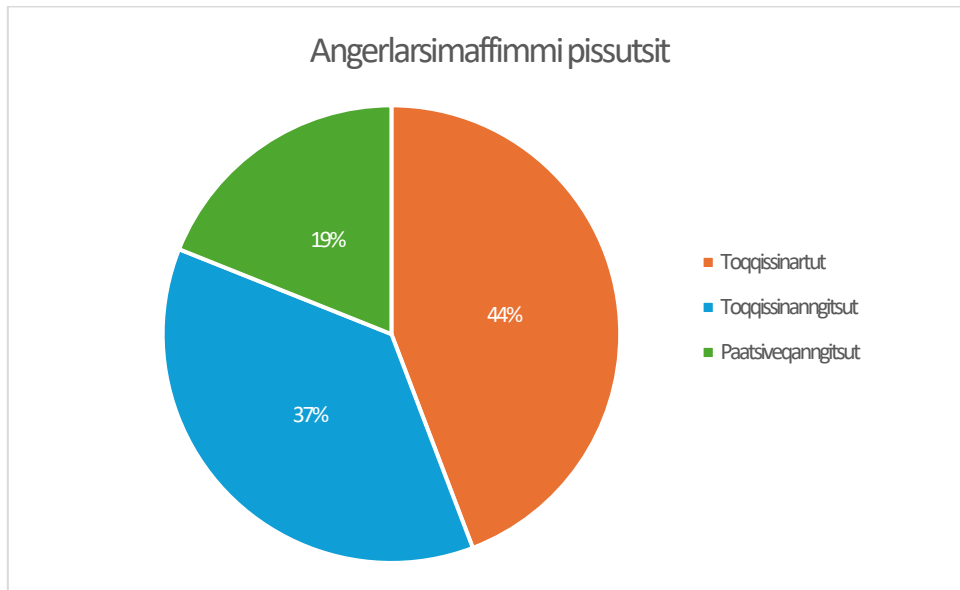
Katsorsartittut amerlasuut angerlarsimaffimmi 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput. Katsorsartittut akornanni 59 %-it angerlarsimaffimmiittunik meeraqannginnerarput, 27 %-it ataatsimik marlunnilluunniit angerlarsimasunik meeraqarnerarput, 10 %-it pingasunik amerlanerusunilluunniit angerlarsimasunik meeraqarnerarput, sinnerini 4 %-ini meeqqanut tunngatillugu paasissutissaqanngilaq.

Meeraanermi angerlarsimaffimmi pissutsit

Aanngajaarniutinut tunngatillugu “inuttut atukkatut kingornuttakkatut” oqaatigineqarajuppoq. Angajoqqaat pissusilersuutaat inuttut atukkanut ilinniarsimassutsimullu tunngasut meeraasalu inuunermi qanoq ingerlanerisa imminnut ataqatigiinnerattut paasillugu. Inuttut atukkat kingornuttakkat assigiinngitsorpassuarnik, ilaatigut kingornuttakkanik, inunntut ataasiakkaanut inuiaqatigiinnilu pissutsinut tunngasunik patsiseqarpoq.

Meeraanermi misigisat nuanniitsut inersimalermermi nassatarineqartarput aanngajaarniummillu ajornartorsiuteqalernermit annertuumik attuumassuteqarnerat ilisimaarineqarluni. Meeraanermi misigisat nuanniitsut timikkut, tarnikkullu peqqissutsimut arlalippassuarnut allanut sunniuteqarput, soorlu allamik tarnikkut nappaateqalersinnaanermut, uummatikkut taqqatigullu nappaateqalersinnaanermut, soorlu aap taqqanut naqitsinerata qaffanneranut, taqqakkullu milittoornernut attuumassuteqarputtaaq.

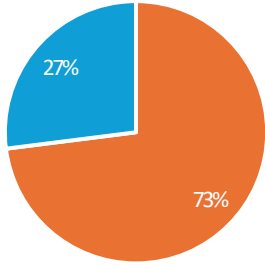
Meeraanermi nuanninngitsunik misigisaqartarnej pillugu ilisimatusarneq annertuvoq, taakkulu ilaat inersimalermermi annertunerpaamik kingunerluuteqartut, angerlarsimaffimmi aanngajaarniutinik ajornartorsiuteqartuni, angajoqqaanit isumassuinngitsuni, tarnikkut napparsimasumik angajoqqaarlutik, timikkut, tarnikkut misigissutsikkullu innarligaallutik peroriartortuusut paasineqarput.

Takussutissiaq 5.11 Peroriartornermi angerlarsimaffimmi pissutsit (N = 449)

Katsorsartittuni 44 %-it peroriartornermimi angerlarsimaffimmi pissutsit toqqissinerneraraat, 37 %-it toqqissinannginneraraat 19 %-illu paatsiveqannginneraraat, takussutissiami 5.11-imi takutinneqarpoq. Taamaalillutik katsorsartissimasut amerlaqisut meeraanermi angerlarsimaffimmi toqqissinanngitsumi peroriartorsimapput.

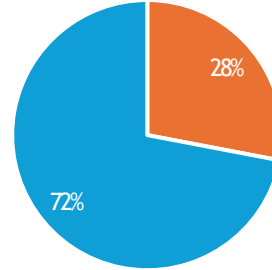
Angajoqqaavit arlaat, tamarmilluunniit,
imigassamik
ajornartorsiuteqarsimappat? 2023

■ Aap ■ Naamik

Takussutissiaq 5.12 (N = 357)

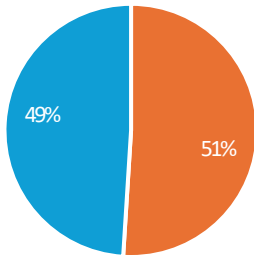
Angajoqqaavit arlaat,
tamarmilluunniit, ikiaroomartumik
ajornartorsiuteqarsimappat? 2023

■ Aap ■ Naamik

Takussutissiaq 5.13 (N=357)

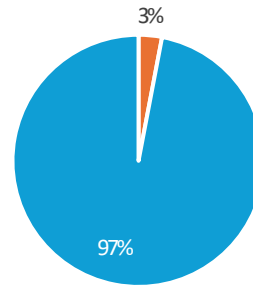
Aanakkuit arlaat, tamarmilluunniit,
imigassamik
ajornartorsiuteqarsimappat ?

■ Ja ■ Nej

Takussutissiaq 5.14 (N = 305)

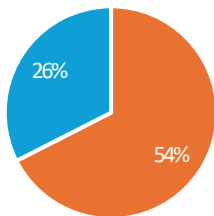
Aanakkuit arlaat, tamarmilluunniit,
ikiaroomartumik
ajornartorsiuteqarsimappat? 2023

■ Aap ■ Naamik

Takussutissiaq 5.15 (N = 305)

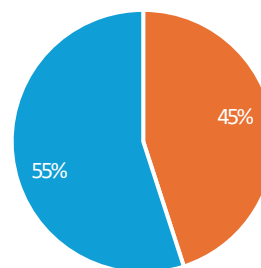
Qatanngutit ataaseq, arlallilluunniit,
imigassamik
ajornartorsiuteqarsimappat?

■ Aap ■ Naamik

Takussutissiaq 5.16 (N = 403)

Qatanngutit ataaseq, arlallilluunniit,
ikiaroomartumik
ajornartorsiuteqarsimappat

■ Aap
■ Naamik

Takussutissiaq 5.17 (N = 377)

Katsorsartissimasut angajoqqaat, qatanngutit aanaakkullu akornanni aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqarnermik naliliinerat, takussutissiani 5.12-imiit 5.17-imut takuneqarsinnaavoq. Aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqarnerup ilaqtariinni ataatsimut ajornartorsiutaagajunnera takussutissiani ersarippoq.

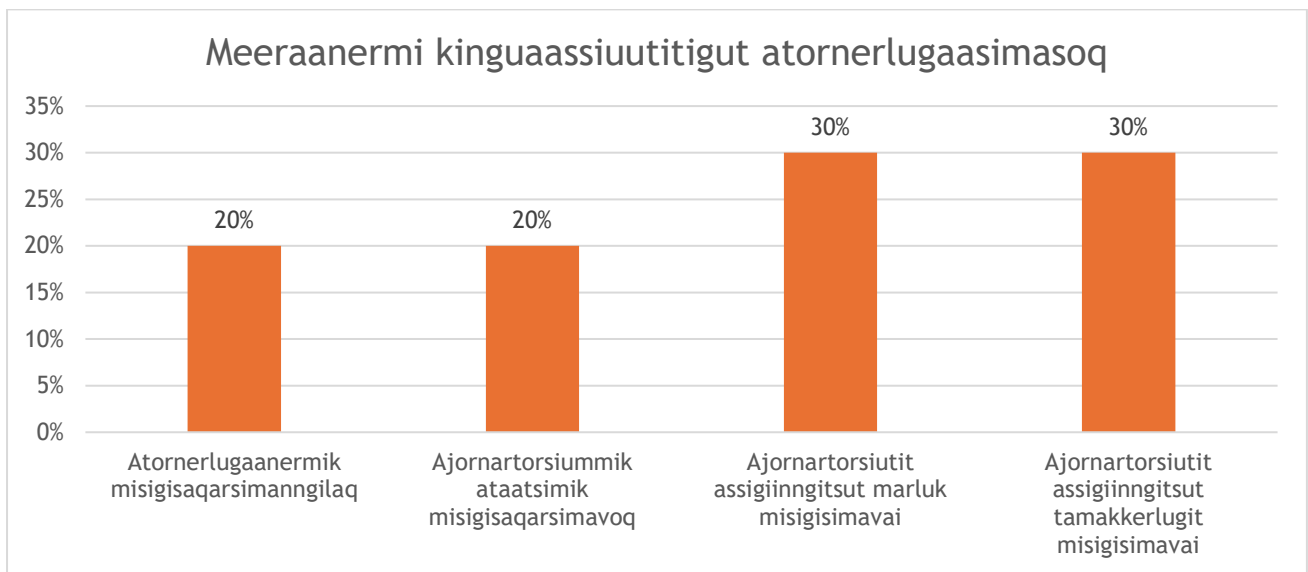
Katsorsartissimasuni katillugit 68 %-it 2022-mi minnerpaamik angajoqqaamik arlaat imigassamik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat, 26 %-it minnerpaamik angajoqqaamik arlaat ikiaroornartumik ajornartorsiuteqarsimaneraraat (Takussutissiat 5.12 -5.13), kisitsisit taakku 2023-imi 73 %-iullutillu 28 %-iupput.

Aanaakkui aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqartuni innuttaasut akissuteqartut siullermeerlutik affaat sinneqartuni aanaakkut arlaat marluullutilluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarput, 2022-imi 45%-iullutik innuttaasullu aanaakkui hashimik ajornartorsiuteqartut allanngoratik 3 %-iullutik (Takussutissiat 5.14 - 5.15).

Peroriartornerup pingaaruteqarnera, katsorsartittuni aanngajaanniummik ajornartorsiuteqarsimasunik qatanngutilinni takuneqarsinnaavortaaq, tassani katsorsartittuni 54 %-it minnerpaamik qatanngutimik arlaat imigassamik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat, 45%-illu minnerpaamik qatanngutimik arlaat ikiaroornartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat (Takussutissiat 5.16 - 5.17).

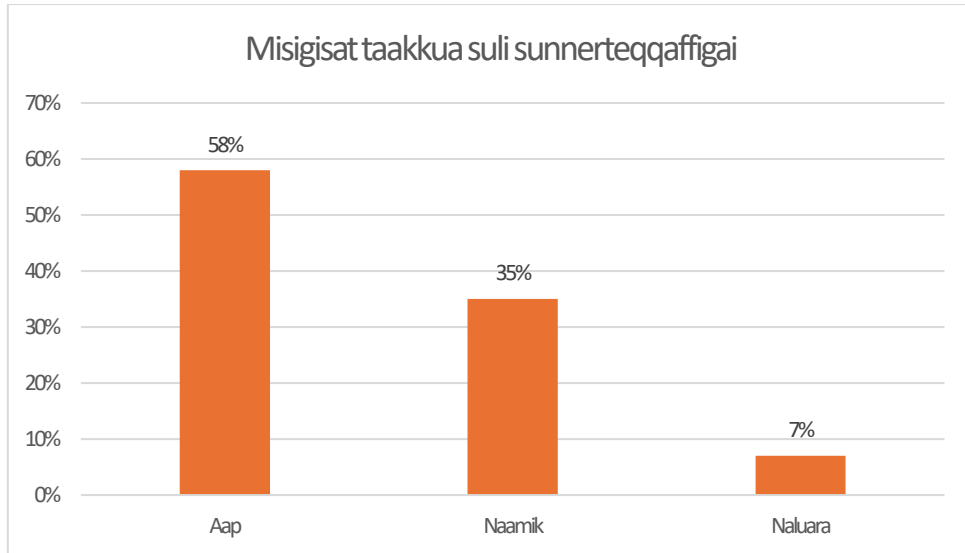
Meeraanermi timikkut, tarnikkut imal. kinguaassiuutitigut atornerlugaanermik misigisaqarsimaneq

Meeraanermi timikkut, tarnikkut imal. kinguaassiuutitigut atornerlugaasimaneq peroriartornermi atukkat inersimalermermi kingunerluuteqarnerusartut ilagaat. Innuttaasuni qassit meeraanermi tassalu sulii 18-iliinatik timikkut, tarnikkut imal. kinguaassiuutitigut atornerlunneqarneq misigisimaneq, ataani takussutissiami takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 5.18 meeraanermi timikkut, tarnikkut imal. kinguaassiuutitigut atornerlugaanermik misigisaqarsimaneq (N = 451)

Takussutissiami 5.18 -imi takuneqarsinnaasutut innuttaasunit katsorsartittunit 20 %-innaat meeraanermi timikkut, tarnikkut imal. kinguaassiuutitigut atornerlugaanermik misigisaqarsimangillat, 2 0%-it ajornartorsiummik ataatsimik misigisaqarsimallutik, 30 %-it ajornartorsiutit assigiinngitsut marluk misigisimavaat 30 %-illu ajornartorsiutit assigiinngitsut tamakkerlugit misigisimallugit.

Takussutissiaq 5.20 Innuttaasut aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarnermik misigisaqarsimasut sulilu tamatuminninga sunnerneqartut (N=445)

Innuttaasut katsorsartilersut meeraanerminni aanngajaarniutininik ajornartorsiuteqarnerup kingunerluutaanik atuigajupputtaaq. Innuttaasut aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarnermik misigisaqarsimasut katsorsartilernerminni tamatuma kingunerinik misigisaqarnerartut takussutissiami 5.20-imi takuneqarsinnaapput. 58 %-it ajornartorsiummit sunnigaasutut misiginerat, 5%-it taama misiginnginnerat 7%-iniillu suli tamatuminninga sunnigaanerup ilisimaneqannginnera takuneqarsinnaavoq.

Kapitali 6: Allorfiup naliliivigineqarnera

Ukiut ingerlanerini pinngitsuuisinnaajunnaarnermut atatillugu ajornartorsiutit allaaserineqarlutillu oqallisaasarsimaqaat. Pinngitsuuisinnaajunnaarnermut atatillugu ajornartorsiutinut katsorsartinnissamut neqeroorut piffissap ingerlanerani, kingusinnerpaamillu 2016-imi Allorfiup atuutileranerani aamma allanngorpoq.

Kapitalimi siullermi nassuiarneqartut ” *Siunissami aanngajaarniutininik ajornartorsiutilinnik katsorsaanissamut nuna tamakkerlugu pilersaarusiornissamut siunnersuut* ” 2015-imi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqarpoq. Tamatuma nalaani aanngajaarniutininik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqarnerup pitsaaliorneqarnissaanut katsorsaanermilu suliniutaasut pillugit nassuiaateqarnerup kingorna pilersaarusiortoqarpoq. Pilersaarummi imigassamik, hashimik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqartunut katsorsartinnissamut neqeroorut ataatsimoortoq ilisimatusarnermillu tunngavilik nassuiarneqarpoq, pinngitsuuisinnaajunnaarnermullu tunngatillugu inatsisiliornissaq anguniagaalluni.

Pilersaarummi aanngajaarniutininik ajornartorsiuteqarnerit sapinngisamik piaarnerpaamik suussusersinissaat, innuttaasut qanigisaasullu pilertortumik ikiorneqarnissaat siunertaavoq. Pilersaarut naapertorlugu katsorsaanermik suliniuteqarnermi inuiaqatigiinnit kissaataavoq:

- Inuttut atukkatigut kingornussat pitsaanngitsut unitsissinnaanissaat
- Katsorsarneqarnerup iluaqutitaata katsorsarneqarnerup kingorna attanneqarsinnaanissaa
- Aanngajaarniutininik atuisuusimasut inuiaqatigiinni – nalinginnaasumik aningaasaqarnikkullu ineriartortitseqataallutik- sulilernissaat aamma/imal. ilinniagaqarnissaat.

Pilersaarut peqqissutsimut naalakkersuisumit 2015-imi sap. ak. 18-imi saqqummiunneqarpoq. 2016-imilu Allorfiup pilersinneqarneranut tunngaviulluni.

Allorfiup pilersinneqarnera pillugu Ph.d.-nngorniut

Pilersaarummi katsorsaanerup ilisimatuussutsikkut paasisanik tunngaveqarnissaata, uppernarsarneqarsinnaanissaata naliliivigineqartarnissaatalu qitiutinneqarnissaa pingaartinneqarpoq, tamannali tamatuma nalaani periarfissaasimangilaq. Taamaamat Allorfik aallartinneqatsiaannartoq ilisimatusarnikkut suliniut ph.d.-nngorniutit aallartinneqarpoq. Ph.d.-nngorniartoq tassaavoq Julie Flyger, taassuma Allorfiup atuutilersinneqarnera qanorlu ingerlanera ukiuni kingullerni pingasuni ph.d.-nngorniummini misissorpaa.

Ph.d.-nngorniummi Allorfiup aallartinneqarneranut tunuliaqutaasumut nassuiaatip saniatigut ilaapput immikkut misissuinerit pingasut:

- Atuutilersitsinerup qanoq ingerlasimanerani susassaqaqatit paasinninnerannik misissuineq
- Allorfimmi katsorsaanerup pitsaassusaata ineriartornerani misissuineq
- Nunatsinni innuttaasunut allanut sanilliullugit innuttaasut katsorsartissimasut akornanni toqusartut pillugit nalinginnaanerusumik misissuineq.
- Suliniut aallartimmat, pilersaarummi anguniakkamik ” Aanngajaarniutininik atuisuusimasut katsorsartereernerminni inuiaqatigiinni – nalinginnaasumik aningaasaqarnikkullu ineriartortitseqataallutik- sulilernissaat aamma/imal. ilinniagaqarnissaat pillugu aningaasaqarnikkut misissuineq qissaarnerit ilaanissaat ” pilersaarutaagaluarpoq, aatsaalli 2023 naalersoq paasissutissat tamatumunnga tunngasut

pissarsiarineqarsinnaasimallutik. Taamaamat misissueqqissarneq taanna, ilisimatusarnikkut suliniummut nutaamut, ukiumik ataatsimik sivisussusilimmu 2024-imi aallartittussamut, ilaassaaq.

Ph. d.-nngorniummi siunnersortaapput Anette Sjøgaard Nielsen (SDU), Bent Nielsen (SDU), Christina Viskum Lytken Larsen (SDU) kiisalu Birgit Niclasen (Allorfik). Immikkoortumi matumani atuutilersitsinermut tunngatillugu misissuineq, pitsaassuseq toqusartullu pillugit misissuinerit nassuiassavagut.

Atuutilersinneqarnera pillugu misissuineq

Atuutilersitsinermut tunngatillugu misissuineri inunnik 23-inik Allorfimmeersunik suleqatigisanillu pingaarnernik, soorlu Peqqinnissaqarfimmik, kommuninik susassaqaqatinillu allanik apersuinikkut, Allorfiup atuutilersinneqarnera ingerlaneralu misissorpagut. Apersorneqartut suliartik tunngavigalugu toqqarneqarmata, taakku tassaapput Allorfimmi sulisut aqutsisullu, Peqqinnissaqarfimmi, kommunini imal. suliffeqarfinni allani sulisut, Allorfimmik suleqateqarsinnaasut. Apersorneqartussatut toqqakkat nunatta Avannaaneersuupput, Kujataaneersuupput, Tunumeersuupput nunattalu Qeqqaneersuullutik.

Allorfimmik pilersitsinerup/aallartisaanerup nalaani atuutilersitsinerullu naammassilernerani apersuisoqarpoq. Suut unammilligassaasimanerat, sukut ajunngequteqarnera/ajoqutitaqarnera, apersorneqarnerullu nalaani qanoq ingerlanerata misiginera, apersorneqartumut apeqqutigaagut.

Apersuinernik misissueqqissaarnerup kinguneranik paasisat, sammisanut pingaarnernut pingasunut immikkoortiterneqarput: Atuutilersitsineq, suleqatigiinneq unammilligassallu, taakkualu ataani naatsumik itisiliivigineqassapput.

Paasisartik naapertorlugu atuutilersitsineq nalinginnaasumik ajunngitsumik ingerlasimasoq, apersorneqartut oqaluttuarput. Katsorsaariaatsinik nutaanik atuutilersitsinerup peqatigisaanik, nunatsinni isorartoqisumi Allorfinnik tallimanik pilersitsineq, sulisussarsiniarneq ilinniartitsinerlu imaannaanngitsutut annertuumik misigigitsigaluit, pitsaasumik pilersaarutilimmik aalaakkaasumik aqutsisoqarnerup, atuutilersitsineq qulakkeerpaa:

Periusertik uppersarparaat katsorsartittullu pillugit allattugaatini atorlugu, oqaloqatigiinneq kajungilersitsisoq immikkut pikkoriffigaat, taamaamat isumaga naapertorlugu ukiunut siullernut pitsaanngivissunut sanilliullugu pitsaassuseq malunnaatilimmik qaffiarpoq, taama oqassaanga. Taamaamat isumaqarpunga pitsaassuseq qaffariangaatsiarsimasoq maani... taamaamat isumaqarpunga tunniussassartik tunniukkaat. Kisianni qaffasissumik pitsaassusilimmik tunniussinngillat, taarseraaneeq taanna pissutigalugu, taava aallaqqaataaniit aallarteqqittarput nutaanik sulisoqarlutik il.il., maannali tassaniittut, tassaniiginnartullu, pitsaassutsimik Danmarkimisut qaffasissusilimmik tunniussippat (apersukkamit issuaaneq)

Suleqatigiinneq assigiinngitsorujussuarmik nassuiarneqarpoq, sumiiffinnut suleqatigiinnerullu aaqqissuusaaneragut assigiinngissuteqarpassimat, suleqatigiinneq aaqqissuussinernik aalajangersimasunik tunngaveqarani, inuit suleqatigiinni peqataasut pisuullutik suleqatigiinnerit ingerlalluarpassippat:

Paasilluarsinnaanngilarput, imal. taamatusaq, qanoq suleqatigiittugut, inuillu Allorfimmukartut suleriisuuppat, øhm, kia innersuuppai, qanoq innersuussisarpugut assigiinngitsullu allat ass. (apersukkamit issuaaneq)

Unammilligassat arlaliusimapput, ilaatigut atuutilersitsinerup nalaani ukiuni siullerni sulisut taarseraanerujussuat ilutsinnilu katsorsaanerme kalaallisut taaguutinik oqariartaatsinillu ataatsimoorussanik inerisaaneq. Unammilligassaq alla tassaasimavoq akuttunngitsunik innuttaasut katsorsartinniat, aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarnerup saniatigut inuunerminni inuttut atukkatigut arlalinnik unammilligassaqartarnerat.

Taakkuuppullu nakkaqqissutigisartagaat, immaqaluunniit pinngitsuisinnaajunnaartarput suliarisariaqakkaminnik nassataqaramik. Isumaqarpunga pingaaruteqaqisoq pinngitsuisinnaajunnaarnerit qaangivissagukku aamma øh, katsorsartinnerpit peqatigisaanik taakku suliarinissaat. (apersukkamit issuaaneq)

Tamanna pinngitsuisinnaajunnaarnermut atatillugu ajornartorsiutinit aniguinissamut tunngatillugu innuttaasumut unammilligassiivoq, kisianni innuttaasut pinngitsuisinnaajunnaarnermik ajornartorsiuteqarneq kisiat pinnagu ajornartorsiutit allat oqaluusererusussammatigit, katsorsartinneq katsorsaasunut isumagissallugu aamma ajornakusoornerussaaq. Innuttaasut ilaat katsorsartinniartut, pinngitsuisinnaajunnaarnerinnarmik ajornartorsiuteqanngillat, saaffiginniinnarsinnaagamik katsorsarneqarlutillu – innersuunneqaqqaartariaqannginneq utaqqinerullu sivisunnginnera pissutigalugit, Allorfimmut saaffiginnittarput – taamaammat Allorfik innuttaasut ilaannut katsorsartinnissamut ajornakusoortitsisunut qimaaffittupajaaq atuuppoq.

Aap, taama, ilaannikkut innuttatik maannartittarpaat... taamaattunik naammattoorsinikuuvunga, imminut toqunniartumik naammattoorsinikuuvunga. (apersukkamit issuaaneq)

Taamaammat misissuinermi inerniliunneqarpoq, apersukkat naapertorlugit Allorfiup naatsorsuutigisatut pilersaarutaasutullu atuutilersinneqarnera. Aqquataani arlalinnik unammilligassaqaarsimavoq pilersaarutinillu annikitsunik nalimmassaasoqarsimalluni, taamaattoq katsorsaanssamik neqeroorut, atuutilersinnissaa akuerineqartoq, iluatsippoq. Allorfilli pinngitsuisinnaajunnaarsimanermik ajornartorsiutilinnut amerlanerujussuarnut ajornanngitsumik periarfissiisumik katsorsaaveqalermat, naatsorsuutigisanit annertunersimavoq. Pingaartumik Allorfimmut periarfissap ajornannginnera, sulisullu piginnaaneqarlutut pitsaasutut pingaarutilittullu, immikkut oqaatigineqarput, apersorneqartulli arlaata torrallallugu oqaatigisaatut, Allorfiup kisimiilluni allanngortikkuminaatsitaanik aamma peqarpoq:

Allatut oqaatigalugu ukiumut imigassartukkagut liiterit annikillippit, imigassartoraangattali periuseq taanna attapparput. (apersukkamit issuaaneq)

Atuutilersitsinermit atatillugu misissuineq pillugu tuluttut allaaserisaaq saqqummiunneqangajalerpoq.

Pitsaassutsimik misissuineq

Allorfik 2016-imi aallartikkamili pitsaassutsimut tunngatillugu avataaneersumik siunnersorteqarpoq. Aqutsisut siunnersortillu suleqatigiillutik nalinginnaasumik katsorsartinnermit immikkoortunik arlalinnik toqqaanerisigut taakkulu qanoq allattugaatini uppersarsarneqassanersut nassuiaasiernerisigut, tamatumani pitsaassutsip qaffasissup suunerata nassuiarneragut, taamaaliortoqarpoq. Tamatuma kingorna Allorfinni ataasiakkaani, immikkoortuni toqqakkani, uppersarsaatiniq imarisaasalu pitsaassusaannik naliliinissamut atugassanik, katsorsartillutik naammassisimasut akornanni siunnersorti allattugaatit arlaannik aalajangersimannigitsunik toqqaavoq. Immikkoortut toqqakkat tamarmik uppersarsaanermut imarisaanullu 0-imiit 4-mut naliliivigineqarput. 4-mik aamma 3-mik naliliineq tassaalluni imarisaasa *pitsaalluinnartuunerannik naliliineq*, 2 tassaalluni *akunnattuunerannik* naliliineq aallartereerneratalu kingorna sunik naatsorsuuteqartoqarsinnaanerannik naliliineq, nul -ilu tassaalluni *pitsaassuseq akuerineqarsinnaanngitsoq*, taamaammallu ikorfartorneqarnissamik/superviserneqarnissamut pisariaqartitsisoqartoq. Pitsaassutsimik naliliinerit Allorfinnut ataasiakkaanut nalunaarusianngorlugit utertinneqarput oqaatsitigullu isummersortoqarluni. Taamaaliorneq Allorfiup katsorsaaviini ukiuni arlalinni arlaleriarlugu nanginneqarpoq.

Pitsaassutsimik misissuinermi allattugaatinik misissuinerit katersorpagut, kiisalu 2019-imi, 2020-imi 2021-imilu paasissutissat taakkunaneersut misissoqqissaarlugit. Allattugaatinit pitsaassutsimik naliliivigisat 454-it misissueqqissaarnermi ilanngunneqarput. Allattugaatini pitsaassutsimik misissuiffigineqartuni, innuttaasut

agguaqatigiissillugit 39-inik ukioqarnerat sapaatillu akunneri aqqaneq-marluk sinnilaarlugit katsorsartissimanerat, misissueqqissaarnerit takutippaat.

Ukiuni toqqakkani pingasuni allattugaatini uppersaatinut imarisaanullu pitsaassutsimik qulakkeerinerup ineriartornera, takussutissami 1-imi aamma 2-mi takutinneqarpoq. Piffissap ingerlanerani uppersaatinut imarisaanullu tunngatillugu katsorsaanerup pitsaassusaa qaffappoq, misiliinermilu ukiuni taakkunani pingasuni pitsaassutsip malunnaatilimmik qaammammut 0,21 pointinik qaffassimanera, allattugaatillu imarisaasa pitsaassutsip 0,27 pointinik qaffassimanera, naatsorsueqqissaarnermi paasineqarpoq. Allorfiit tamaasa akimorlugit pitsaassutsimik naliliineq kingulleq qaffasippoq, Allorfinnilu tamani *pitsaasorujussuulluni*. Tamanna pitsaassutsip suli qaffannerunissaanut, Allorfinni suliniutinut nutaanut inissaqartitsisumik, inerisaarusussuseqarnermik paasinarsisitsivoq.

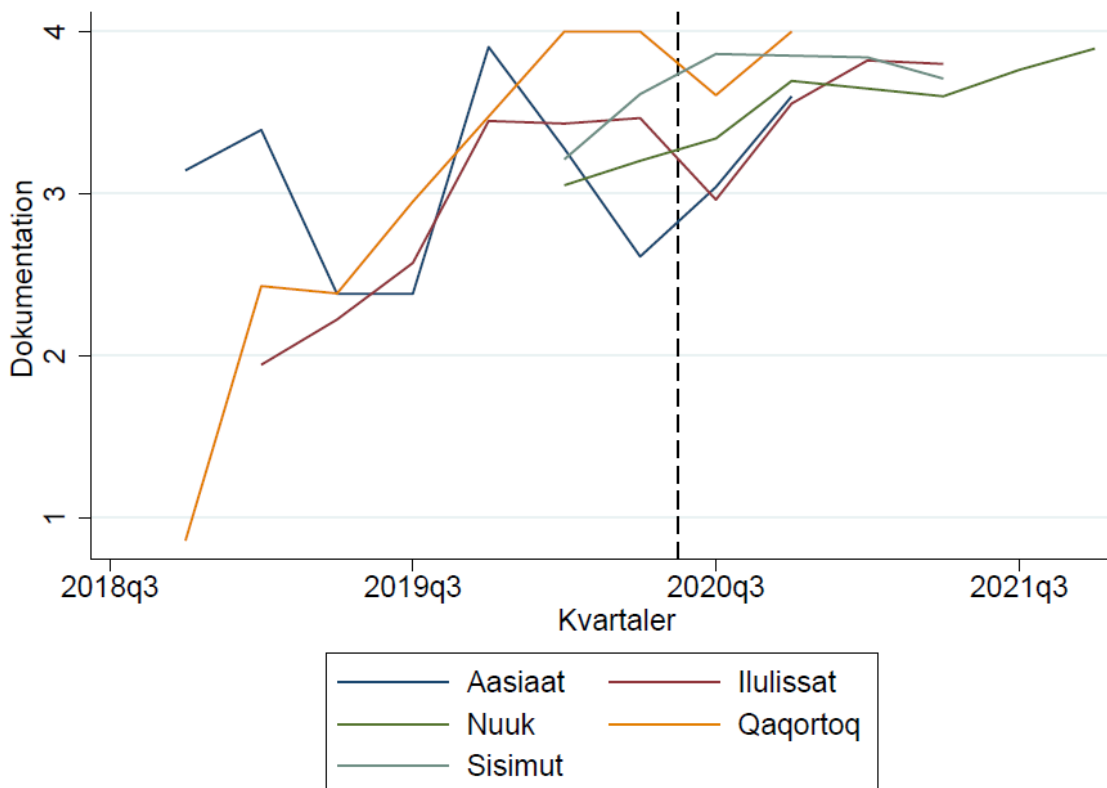
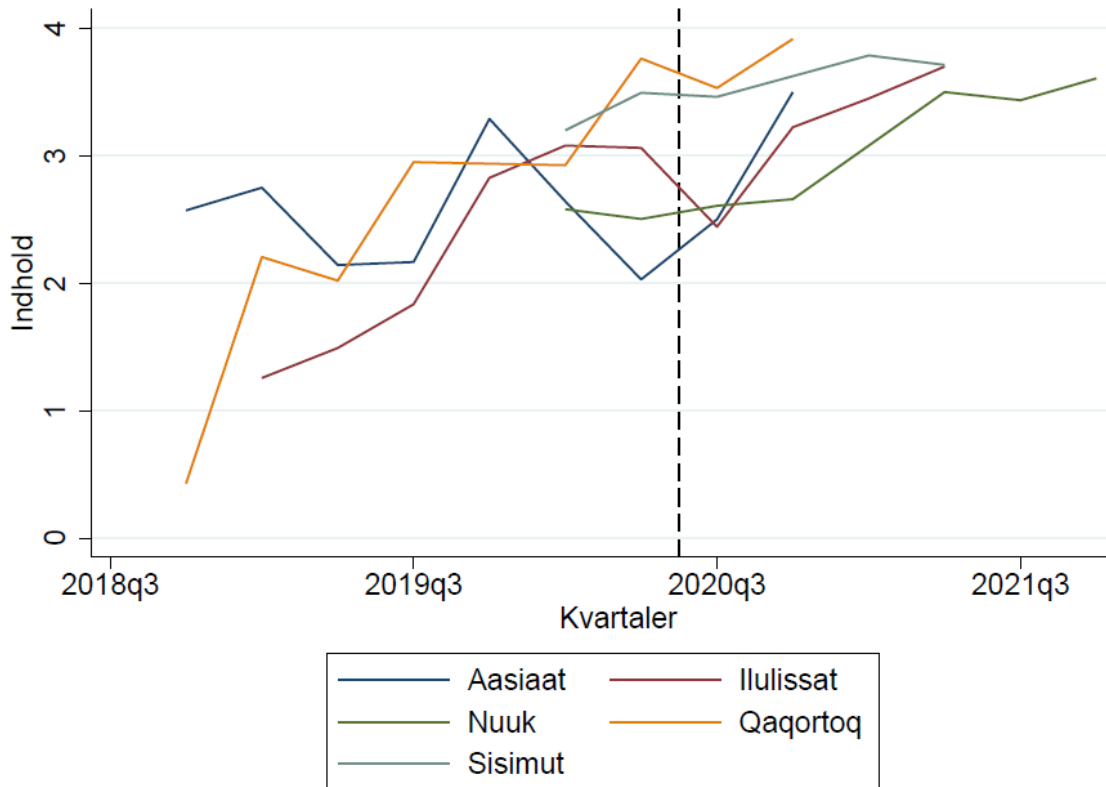

Figure 1: Udvikling af audit scores for dokumentation per kvartal for hvert behandlingscenter

Figur 2: Udvikling af audits scores for score for indhold per kvartal for hvert behandlingscenter

Atuutilersitsinermut atatillugu misissuineq pillugu tuluttut allaaserisaq saqqummiunneqangajalerpoq.

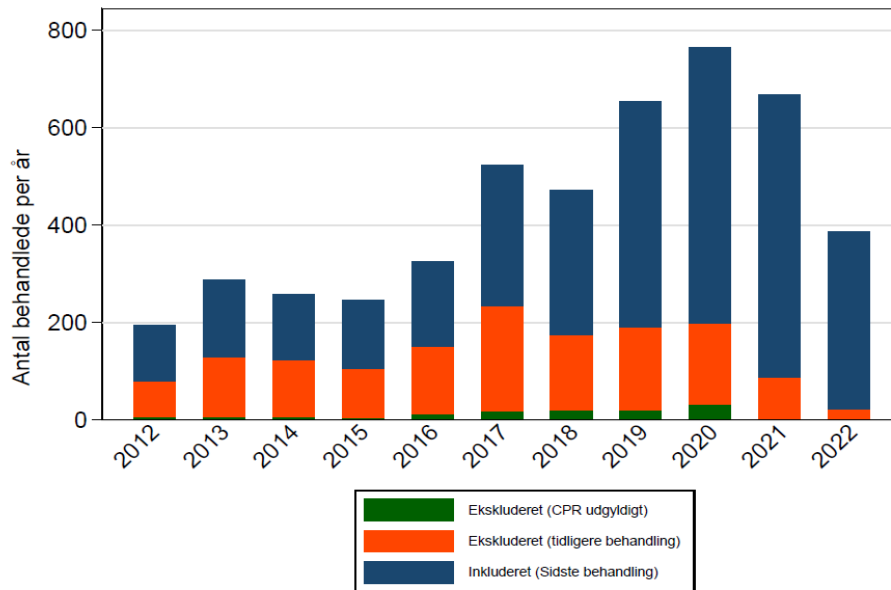
Toqusartut pillugit misissuineq

Nunarsuaq tamakkerlugu inuit imigassamik aanngajaarniutinillu allanik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut innuttaasunut nalinginnaasunut sanilliullugit toqujaarnerusinnaanerit paasineqarpoq. Tamanna imigassamik hashimillu annertuumik atuinerup, ilaatigut tinguklut nappaateqalersinnaanermut, kræftit arlaannik nappaateqalersinnaanermut, uummatikkut taqqatigullu nappaateqalersinnaanermut, ajunaarnernut imminullu toqunermut attuumassuteqarneranik patsiseqarpoq. Nappaatinut assigiinngitsunut 200-it sinneqartunut imigassap tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit patsisaanera paasineqarpoq.

Toqusartut amerlassusaannik misissuineq, tamatuminnalu nunatsinni innuttaasuni toqusartunut naatsorsuutigisaasunut assersuussinissaq, kiisalu suaassutsimut, ukiunut, aanngajaarniummik ajornartorsuteqarnermut katsorsartereersimanermut katsorsartinnerullu naammassinerani killiffimmut tunngatillugu, toqusartut assigiinngissuteqarannik paasiniaanissaq, misissuinermit siunertaavoq. Misissuineq, nunatsinni innuttaasut pinngitsuuisinnaajunnaarsimanermut katsorsartissimasut akornanni toqusartunik misissuinermit siulliuvoq.

Misissuinermit Paasissutissat Allorfimmeersut Kalaallit Nunaannilu Naatsorsueqqissaartarfimmeersut ataatsimoortippagut. Innuttaasut pisortat akiligaannik katsorsartissimasut, tassalu 2012-imiit 2022-imut nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivimmeersut tamarmik, misissuinermit ilaapput. Innuttaasut katillugit 3414-it katsorsartinnerillu 4784-it, taakkunanga cpr-normuisa kukkuneqarnerat pissutaalluni, innuttaasut 128-it ilanngunneqanngillat, taamaalillutik inuit katillugit 3286-it siornatigut katsorsartereersimasut misissueqqissaarnerni ilanngunneqarput.

Ukiut, suaassuseq, qangalu katsorsartinneq pillugit paasissutissat, inunni katsorsartissimasuni toqusut toqussutaasullu, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup paasissutissaataan assersuunneqarput, naatsorsuutigisatut toqunissaq pillugu paasissutissat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup paasissutissaataanit tamanit pissarsiarineqarsinnaasunit pissarsiaallutik. Katsorsartinnerup aallartiffii pingasunut immikkoortiterpagut (2012-imiit 2015-imut, 2016-imiit 2018-imut kiisalu 2019-imiit 2022-imut). Ukiui ukioqatigiiaanut 18-it inorlugit ukiulinnut, 18-imiit 29-inut ukiulinnut, 30-imiit 44-inut ukiulinnut, 45-imiit 59-inut ukiulinnut kiisalu 60-ileereersimasunut immikkoortiterneqarput. Innuttaasoq arlaleriarluni katsorsartissimappat katsorsartinneq kingulleq tunngaviusarpoq. Ataani takussutissiami ukiuni taakkunani ilanngunneqartut, ilanngunneqanngitsullu, takuneqarsinnaapput:

Misissuinermi - toqusartut katsorsartittut akornanniittut aammalu assersuussineq toqusartunut nalimmassagaq, tassalu innuttaasuni toqusartunut naatsorsuutigisagaq, naatsorsuutigisatut, innuttaasut allanit toqujaarnerusinnaanerannut/ toqujaannginnerusinnaanerannut sanilliullugu, katsorsartissimasut eqqarsaatigineqarlutik - naatsorsorneqarput. Toqusartut nalimmassakkat, inuit ukiumut toqusartut amerlassusaat, naatsorsuutigisamiit ukiut qassit sioqqutsilluni inuup toqunera, inuullu nalinginnaasumik innuttaasunut ilaagaluaruni ukiut qassit inuusinnaanerigaluanik naatsorsuinerit aallaavigalugit suliarineqarpoq.

Innuttaasut katsorsartittut amerlanersaat arnaapput (53,9 %), kingullermillu katsorsartinnermi innuttaasut affaat ukioqqortunerit/affaallu ukiukinnerit 37-inik ukioqarlutik. Napparsimasut katillugit 33,8 %-it arlaleriarlutik katsorsartissimapput. Innuttaasut amerlanersaat (60,1%) 2019-imi kingusinnerusukkulluunniit katsorsartippat, taakkulu affaasa katsorsartinnertik naammassivaat.

Inuit katsorsartissimasut 94-it misissuinerup nalaani toqupput. Toqusut taakku akornanni 50-it nalinginnaasumik toqquteqarput, arfineq-pingasut ajunaarnikkut toqupput, 31-it imminut toqupput tallimallu toqutaallutik. Piffissami pineqartumi toqusuni angutit arnanit amerlanerunerat, ataani takussutissiami takuneqarsinnaavoq.

Innuttaasut aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarlutik katsorsartissimasut toqujaarnerusartut amerlanerunerat paasineqarpoq. Inuit katsorsartissimasut akornanni toqusartut agguaqatigiissillugit innuttaasuni tamani naatsorsuutigisamiit aappaa affaanik (1,42-riammik) amerlanerupput. Tamatuma peqatigiisaanik ukioqatigiiaat

akornanni malunnaatilimmik assiingngissuteqarnera, naatsorsuutigisamat sanilliullugu toqujaarnerusarnerup, pingaartumik inuusunnerusut akornanni, atuunnera paasineqarpoq.

	Suaassuseq		
	Angutit	Arnat	Katillugit
N	1515 (46.1%)	1771 (53.9%)	3286 (100%)
Kingullermik katsorsartinnermi ukiut, median (IQR)	38 (20)	36 (20)	37 (20)
Ukioqatigiiaat, n (%)			
<18	11 (0.73%)	17 (0.96%)	28 (0.85%)
18-29	357 (23.56%)	529 (29.87%)	886 (26.96%)
30-44	607 (40.07%)	686 (38.74%)	1293 (39.35%)
45-59	444 (29.31%)	474 (26.76%)	918 (27.94%)
60+	96 (6.34%)	65 (3.67%)	161 (4.90%)
Siornatigut katsorsartissimasut, n (%)			
Naamik	1037 (68.45%)	1138 (64.26%)	2175 (66.19%)
Aap	478 (31.55%)	633 (35.74%)	1111 (33.81%)
Ukioq katsorsartiffik, n (%)			
2012-2015	243 (16.04%)	307 (17.33%)	550 (16.74%)
2016-2018	352 (23.23%)	408 (23.04%)	760 (23.13%)
2019-2022	920 (60.73%)	1056 (59.63%)	1976 (60.13%)
Katsorsaaneq naammassimmat killiffik, n (%)			
Naammassisut	767 (50.63%)	993 (56.07%)	1760 (53.56%)
Takkutinngitsut	678 (44.75%)	682 (38.51%)	1360 (41.39%)
Sioqutillutik nammassisut	70 (4.62%)	96 (5.42%)	166 (5.05%)
Toqusartut, n (%)			
Misissuinerup naammassinerani uumasut	1454 (95.97%)	1738 (98.14%)	3192 (97.14%)
Nalinginnaasumik toqquteqartut	29 (1.91%)	21 (1.19%)	50 (1.52%)
Ajunaartut/imminut toquttut/toqutat	32 (2.11%)	12 (0.68%)	44 (1.34%)
Ullut katsorsartiffiit, median (IQR)	56 (70)	53 (61)	55 (66)
Ukiut malinnaaffiusut, median (IQR)	2.85 (3.79)	2.89 (4.01)	2.86 (3.9)

Toqusartut pillugit misissuineq tuluttut allaaserisaq sulii suliarineqarpoq.

7. 2024-mi Allorfinni iliuusissat pilersaarutit

2024-mi iliuusissat pingaernerit makkununga tunngapput:

- Odense Center for Ludomani suleqatigalugu nunatsinni aningaasanoormik ajornartorsiutilinnut katsorsaaveqalernissaa.
- Allorfinni tamani katsorsaaviit avataani suliat annertusineqarnissaat
- Videokkut; innuttaasut namminneq oqarasuaataat, qarasaasiat il.il. atorlugit ataatsimiinnissamut appi Pusa atorlugu oqaloqatigiinnissamik neqeroorutip nukittorsarneqarnissaa.
- Ataatsimut katsorsartittut saniatigut katsorsartinnissamik neqeroorutip inuusuttunut aanngajaarniutitik atuiiffiusumi peroriartortunut annertusartuarnissaa.
- Inersimasunut katsorsartinnissamik neqeroorut sulii pitsaanerulersillugu aappariinnut ilaqutariinnullu ineriartortinnissaa
- Illoqarfinni tamani ukiumut marloriarluni – Qaanaami Ittoqqortoormiini ukiumut ataasiarluni- katsorsaasarnissamik pilersaarutit ingerlanneqarnissaat, innuttaasullu amerlanerusut kajumissaarlugit, najukkani katsorsaasarnissamut neqeroorummik atuutilersitsinissamik nukittorsaanissaaq.
- Najukkani oqaloqatigiinnissat, meeqqanut inuusuttunullu ulloq unnuarlu paaqqinniffinniittunut aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqartunut katsorsartinnissamut atassusiinissaaq qulakkeerniarlugu, ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut ilinniartitaanissamik immikkut ittumik neqeroornissaaq. Tamanna Isumaginninnermi Aqutsisoqarfik suleqatigalugu pissaaq.
- Ukiumut marloriarluni atuisut iluarisimaarinninnerannik misissuisarnissaaq.

Suliniutit/iliuuserisat 2024-mi nanginneqartussat:

- Illoqarfinni Allorfilinni, oqaatsit illugiit atorlugit meeqqat atuarianni atuartunut angajullernut ilinniartinnullu allanut pitsaaliuinnermi suliniummik PAS / IKA-mik neqeroorneq.
- Oqaatsit illugiit atorlugit paaqqinniffinni sulisunut kommuninilu ajornartorsiutillit pingaarnertut attavissaattut ilinniartitaanermik, ullunik pingasunik siviussusilimmik, neqeroorneq.
- Katsorsartinnissamut neqeroorut katsorsartinnerullu aningaasaqarnikkut, inuttut atukkatigut, timikkut tarnikkullu innuttaasunut ataasiakkaanut imminut akilersinnaanera pillugu, innuttaasut ilisimasaannik annertusaanissaaq siunertarlugu paasititsiniaaneq.
- Suliffeqarfinni paaqqinniffinnilu ilinniartitsinikkut katsorsartinnissamut neqeroorutit pillugit ilisimasamik annertusaaneq.
- Aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneq pillugu oqaloqatigiinnermik ilinniartitsinermut tunngatillugu, nunatsinni aningaaserivinni aningaasaqarnermut siunnersortinik suleqateqarnermik nangitsineq, aningaaseriviillu aningaasanoormik ajornartorsiuteqarnermut katsorsartittunut aningaasaqarnermut siunnersuinissaat.